

Informator o egzaminie maturalnym

od **2008** roku

**wiedza
o społeczeństwie**

Warszawa 2007

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	5
II. Podstawy prawne egzaminu	7
III. Matura w pytaniach uczniów	9
IV. Struktura i forma egzaminu	15
V. Wymagania egzaminacyjne	17
VI. Przykładowe arkusze i schematy oceniania	23
a) Poziom podstawowy	25
b) Poziom rozszerzony	47

I. WSTĘP

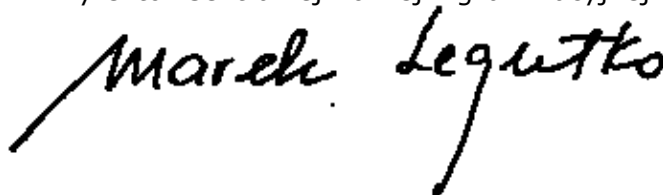
Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego ustalono w roku 2003. W tym samym roku opublikowano też informatory o egzaminie maturalnym zawierające opis zakresu egzaminu z danego przedmiotu (odnoszący się do standardów wymagań egzaminacyjnych), opis formy przeprowadzania i oceniania egzaminu (odnoszący się do zapisów rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu), a także przykłady zadań egzaminacyjnych. W związku ze zmianami rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu konieczna stała się aktualizacja odpowiednich zapisów w informatorach. Potrzeba aktualizacji wynikała też z doświadczeń zebranych podczas pierwszych edycji egzaminu maturalnego. We wrześniu 2006 roku ukazały się aneksy do informatorów zawierające niezbędne aktualizacje.

CKE podjęła inicjatywę wydania tekstu jednolitego informatorów z roku 2003, włączając wszystkie późniejsze aktualizacje. Dzięki temu każdy maturzysta może znaleźć wszystkie niezbędne i aktualne informacje o egzaminie maturalnym z danego przedmiotu, sięgając po jedną broszurę: **Informator o egzaminie maturalnym od roku 2008**. Podkreślić należy fakt, że informatory te opisują wymagania egzaminacyjne ustalone jeszcze w roku 2003, oraz że zawarto w nich opis formy egzaminu zgodny z prawem obowiązującym od 1 września 2007 roku. Forma przeprowadzenia egzaminu maturalnego od roku 2008 nie ulega zmianie w stosunku do matury w roku 2007.

Kierujemy do Państwa prośbę o uważne zapoznanie się z Informatorem, o staranne przeanalizowanie wymagań, jakie musi spełnić maturzysta wybierający dany przedmiot i wybierający dany poziom egzaminu. Od dojrzałego wyboru przedmiotu i poziomu egzaminu zależy sukces na maturze. Tylko dobrze zdany egzamin maturalny otwiera drogę na wymarzone studia. Pracownicy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych służą pomocą w wyjaśnieniu szczegółowych kwestii związanych z egzaminem opisanym w tym Informatorze. Na pewno można liczyć też na pomoc nauczycieli i dyrektorów szkół.

Życzymy wszystkim maturzystom i ich nauczycielom satysfakcji z dobrych wyborów i wysokich wyników na egzaminie maturalnym.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

II. PODSTAWY PRAWNE EGZAMINU

Podstawowym aktem prawnym wprowadzającym zewnętrzny system oceniania jest ustawa o systemie oświaty z 1991 roku wraz z późniejszymi zmianami (DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami).

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów maturalnych są:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. (DzU z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późniejszymi zmianami).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU z 2003 r. Nr 90, poz. 846).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (DzU z 2004 r. nr 47, poz. 452 i DzU z 2006 r. nr 52, poz. 382).

III. MATURA W PYTANIACH UCZNIÓW

1. Co mi daje egzamin maturalny?	Nowy egzamin maturalny zapewnia: a) jednolitość zadań i kryteriów oceniania w całym kraju, b) porównywalność wyników, c) obiektywizm oceniania (kodowane prace maturalne, oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów), d) rzetelność oceniania (wszystkie oceny są weryfikowane) e) możliwość przyjęcia na uczelnię bez konieczności zdawania egzaminu wstępnego.
2. Jakie są podstawowe zasady egzaminu maturalnego od roku 2007?	1. Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych</i>. 2. Egzamin jest przeprowadzany dla absolwentów: a) liceów ogólnokształcących, b) liceów profilowanych, c) techników, d) uzupełniających liceów ogólnokształcących, e) techników uzupełniających. 3. Egzamin składa się z części ustnej, ocenianej przez nauczycieli w szkole i części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych. 4. Harmonogram przebiegu egzaminów ustala dyrektor CKE i ogłasza go na stronie internetowej CKE.
3. Jakie egzaminy trzeba obowiązkowo zdawać na maturze?	1. Obowiązkowe są egzaminy z: a) języka polskiego – w części ustnej i pisemnej, b) języka obcego nowożytnego – w części ustnej i pisemnej, c) przedmiotu wybranego przez zdającego (zdanego tylko w części pisemnej) spośród następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki, matematyka, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, a od roku 2009 również filozofia, informatyka, język łaciński i kultura antyczna. d) od roku 2010 matematyka będzie przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich zdających. 2. Absolwenci szkół i oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, oprócz obowiązkowych egzaminów wymienionych w punkcie 1., zdają dodatkowo egzamin z języka ojczystego w części ustnej i pisemnej.
4. Z jakich przedmiotów dodatkowych można zdawać maturę?	Absolwent może zdawać w danej sesji egzamin maturalny z jednego, dwóch lub trzech przedmiotów dodatkowych: a) języka obcego nowożytnego, innego niż obowiązkowy – w części ustnej i pisemnej, b) języka kaszubskiego – tylko w części ustnej lub tylko w części pisemnej lub w obu częściach, c) w części pisemnej z przedmiotów wymienionych w odpowiedzi 1c na pytanie 3., jeżeli nie wybrał ich jako przedmiotów obowiązkowych, a także z informatyki, języka łacińskiego i kultury antycznej.

5. Na jakim poziomie będzie można zdawać poszczególne egzaminy?	1. Egzaminy z przedmiotów obowiązkowych mogą być zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym z wyjątkiem części ustnej języka polskiego i języka mniejszości narodowej, które są zdawane na jednym poziomie, określonym w standardach wymagań egzaminacyjnych. 2. Egzamin z przedmiotów dodatkowych jest zdawany na poziomie rozszerzonym. 3. Wyboru poziomu egzaminu z danego przedmiotu obowiązkowego zdający dokonuje w pisemnej deklaracji składanej przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego na początku nauki w klasie maturalnej i potwierdzonej do 7 lutego roku, w którym przystępuje do egzaminu.
6. Gdzie można zdawać maturę?	1. Maturę zdaje się we własnej szkole. 2. W szczególnych wypadkach może zaistnieć konieczność zdawania części ustnej egzaminu z języków obcych poza własną szkołą (np. z powodu braku nauczycieli danego języka). 3. Zdający, którzy ukończyli szkołę w latach poprzednich, a ich szkoła została zlikwidowana lub przekształcona, są kierowani do szkoły lub ośrodka egzaminacyjnego wyznaczonego przez komisję okręgową.
7. Kiedy można zdawać maturę?	1. Maturę można zdawać raz w roku, w maju, według harmonogramu ustalonego przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. 2. Osoby, które z poważnych przyczyn zdrowotnych lub losowych nie mogą przystąpić do egzaminu maturalnego z jednego lub więcej przedmiotów w wyznaczonym terminie, mogą w dniu egzaminu złożyć do dyrektora OKE wniosek za pośrednictwem dyrektora szkoły o wyrażenie zgody na przystąpienie przez nich do egzaminu z danego przedmiotu lub przedmiotów w terminie dodatkowym w czerwcu.
8. Jakie warunki muszą być zapewnione w sali egzaminacyjnej?	1. Sala, w której jest przeprowadzany egzamin, musi spełniać warunki określone w przepisach bhp i przepisach ppoż. 2. Do sali egzaminacyjnej, w której jest przeprowadzana część pisemna egzaminu maturalnego, nie można wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych ani korzystać z nich w tej sali, pod groźbą unieważnienia egzaminu. 3. Przy stoliku może siedzieć wyłącznie jeden zdający. 4. Na stolikach w trakcie pisania mogą znajdować się jedynie arkusze egzaminacyjne, przybory pomocnicze i pomoce dopuszczone przez dyrektora CKE. 5. Zdający chory lub niepełnosprawny w trakcie egzaminu może mieć na stoliku leki i inne pomoce medyczne przepisane przez lekarza lub konieczne ze względu na chorobę lub niepełnosprawność. 6. Posiłki dla zdających i egzaminatorów mogą być dostępne jedynie na zewnątrz sali egzaminacyjnej poza czasem przeznaczonym na egzamin, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w pkt 5.

9. Jak powinien być zorganizowany egzamin?	1. W skład zespołu przedmiotowego przeprowadzającego egzamin ustny wchodzi dwóch nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie może wchodzić nauczyciel uczący danego zdającego w klasie maturalnej. 2. W skład zespołu nadzorującego przebieg egzaminu pisemnego w danej sali wchodzi co najmniej trzech nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie mogą wchodzić nauczyciele danego przedmiotu oraz wychowawca zdających. 3. Egzamin pisemny przebiega zgodnie z harmonogramem określonym przez dyrektora CKE. Szczegóły dotyczące pracy z arkuszem egzaminacyjnym z poszczególnych przedmiotów określa każdorazowo informacja zawarta w arkuszu egzaminacyjnym. 4. W czasie egzaminu pisemnego w sali egzaminacyjnej przebywają co najmniej trzej członkowie zespołu nadzorującego. 5. W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Przewodniczący zespołu może zezwolić na opuszczenie sali tylko w szczególnie uzasadnionej sytuacji, po zapewnieniu warunków wykluczających możliwość kontaktowania się zdającego z innymi osobami, z wyjątkiem osób udzielających pomocy medycznej. 6. Członkowie zespołu nadzorującego przebieg egzaminu nie mogą udzielać wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych ani ich komentować. 7. W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania przebiegu egzaminu przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przerywa egzamin danej osoby, prosi o opuszczenie sali egzaminacyjnej i unieważnia egzamin zdającego z danego przedmiotu. 8. Arkusze egzaminacyjne są zbierane po zakończeniu każdej części egzaminu.
10. Jak sprawdzane są prace i ogłaszane wyniki matury?	1. Poszczególne arkusze egzaminacyjne z każdego przedmiotu są sprawdzane i oceniane przez egzaminatorów zewnętrznych, przeszkolonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i wpisanych do ewidencji egzaminatorów. Każdy oceniony arkusz jest weryfikowany przez egzaminatora zwanego weryfikatorem. 2. Wynik egzaminu jest wyrażony w procentach. 3. Wynik egzaminu z dodatkowego przedmiotu nie ma wpływu na zdanie egzaminu, ale odnotowuje się go na świadectwie dojrzałości. 4. Komisja okręgowa sporządza listę osób zawierającą uzyskane przez te osoby wyniki i przesyła ją do szkoły wraz ze świadectwami dojrzałości.

11. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za zdany?	Egzamin jest zdany , jeżeli zdający z każdego z trzech obowiązkowych przedmiotów (w przypadku języków zarówno w części ustnej, jak i pisemnej), uzyskał minimum 30% punktów możliwych do uzyskania za dany egzamin na zadeklarowanym poziomie. Zdający otrzymuje świadectwo dojrzałości i jego odpis wydane przez komisję okręgową.
12. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za niezdany?	Egzamin uważa się za niezdany jeżeli: a) zdający z któregośkolwiek egzaminu obowiązkowego, w części ustnej lub pisemnej, otrzymał mniej niż 30% punktów możliwych do uzyskania na zadeklarowanym poziomie, b) w trakcie egzaminu stwierdzono, że zdający pracuje niesamodzielnie i jego egzamin został przerwany i unieważniony, c) w trakcie sprawdzania prac egzaminator stwierdził niesamodzielność rozwiązywania zadań egzaminacyjnych i unieważniono egzamin.
13. Czy niezdanie ustnej części jednego ze zdawanych języków przerywa zdawanie dalszej części egzaminu?	Nie przerywa. Zdający przystępuje do kolejnych egzaminów we wcześniej ogłoszonych terminach.
14. Czy prace maturalne po sprawdzeniu będą do wglądu dla zdającego?	Na wniosek zdającego komisja okręgowa udostępnia zdającemu do wglądu sprawdzone arkusze, w miejscu i czasie określonym przez dyrektora OKE.
15. Czy można powtarzać niezdany egzamin?	1. Absolwent, który przystąpił do wszystkich egzaminów z przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej i nie zdał jednego egzaminu (ustnego lub pisemnego), może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu, na tym samym poziomie w sesji poprawkowej w sierpniu. 2. Absolwent, który nie zdał egzaminu z określonego przedmiotu obowiązkowego, może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych przez 5 lat. 3. Po upływie 5 lat od daty pierwszego egzaminu absolwent, o którym mowa w pkt 2., zdaje powtórny egzamin w pełnym zakresie. 4. Przy powtórnym egzaminie z języka obcego lub obowiązkowego przedmiotu wybranego absolwent może wybrać odpowiednio inny język obcy lub inny przedmiot, o ile nie wybrał danego przedmiotu jako dodatkowego.
16. Czy można poprawiać wynik uzyskany na egzaminie?	Absolwent, który chce podwyższyć wynik egzaminu z jednego lub kilku przedmiotów, ma prawo przystąpić ponownie do egzaminu w kolejnych latach.
17. Czy można zdawać inne przedmioty dodatkowe?	Absolwent ma prawo zdawać egzaminy z kolejnych przedmiotów dodatkowych. Wyniki tych egzaminów odnotowywane są w aneksie do świadectwa dojrzałości.

18. Kto może być zwolniony z egzaminu z danego przedmiotu?	1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu z danego przedmiotu. 2. Laureatom i finalistom olimpiad uprawnienie wymienione w pkt 1. przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. 3. Osoba zwolniona z egzaminu będzie miała na świadectwie dojrzałości w rubryce danego przedmiotu wpisana informację o równoważności zwolnienia z uzyskaniem 100% punktów na poziomie rozszerzonym oraz o uzyskanym na olimpiadzie tytule.
19. Jaki wpływ na świadectwo maturalne będą miały oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej?	Oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej znajdują się na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast na świadectwie dojrzałości są zamieszczone tylko wyniki egzaminów maturalnych i wyniki olimpiady, o ile będą podstawą zwolnienia z danego egzaminu.
20. Czy zdawanie matury jest konieczne, aby ukończyć szkołę?	Można ukończyć szkołę i nie przystąpić do matury, ponieważ nie jest ona egzaminem obowiązkowym. Jedynie te osoby, które będą chciały kontynuować naukę w wyższej uczelni, muszą zdać egzamin maturalny. Podobnie do niektórych szkół policealnych nie wystarczy świadectwo ukończenia szkoły, ale jest wymagane świadectwo dojrzałości.
21. Na jakich zasadach zdają egzamin absolwenci niepełnosprawni?	1. Absolwenci niepełnosprawni lub niesprawni czasowo przystępują do egzaminu w powszechnie obowiązujących terminach i według obowiązujących wymagań egzaminacyjnych, w warunkach i w formie dostosowanych do rodzaju niesprawności. 2. Za zapewnienie warunków i formy przeprowadzania egzaminu odpowiednich do możliwości zdających o specjalnych potrzebach edukacyjnych odpowiada dyrektor szkoły.
22. Czy osoby z dysleksją rozwojową będą rozwiązywać inne zadania niż pozostali zdający?	Na poziomie maturalnym dla osób dyslektycznych nie przewiduje się różnicowania arkuszy ani wydłużenia czasu ich rozwiązywania. Możliwe jest jedynie zastosowanie odrębnych kryteriów oceniania prac pisemnych.
23. W jakich sytuacjach można złożyć odwołanie od egzaminu?	1. Jeżeli w trakcie egzaminu w części ustnej lub pisemnej nie były przestrzegane przepisy dotyczące jego przeprowadzenia, absolwent może w terminie 2 dni od daty egzaminu zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej. 2. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zgłoszone zastrzeżenia w terminie 7 dni od daty ich otrzymania. 3. Rozstrzygnięcia dyrektora komisji okręgowej są ostateczne. 4. Nie przysługuje odwołanie od wyniku egzaminu.

24. Jaka będzie matura absolwentów szkół z ojczystym językiem mniejszości narodowych?	1. Absolwenci szkół lub oddziałów z językiem nauczania mniejszości narodowych mogą zdawać na egzaminie przedmiot lub przedmioty w języku polskim lub odpowiednio w języku danej mniejszości narodowej. Wyboru języka, w którym będzie zdawany przedmiot, absolwent dokonuje wraz z deklaracją wyboru przedmiotu, o której mowa w pytaniu 5. 2. Absolwenci szkół z językiem wykładowym mniejszości narodowych, którzy zdecydują się pisać maturę w języku ojczystym, otrzymają te same arkusze egzaminacyjne co pozostali uczniowie.
25. Czy matura zapewni dostanie się na wybrany kierunek studiów?	Matura nie daje gwarancji automatycznego dostania się na studia. Warunki rekrutacji na daną uczelnię ustala senat tej uczelni. Ustawa o szkolnictwie wyższym zastrzega, że uczelnie nie będą organizować egzaminów wstępnych dublujących maturę. To znaczy, jeżeli kandydat na studia zdał na maturze egzamin z wymaganego na dany wydział przedmiotu, to jego wynik z egzaminu maturalnego będzie brany pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.

IV. STRUKTURA I FORMA EGZAMINU

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie jest egzaminem pisemnym sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w *Standardach wymagań egzaminacyjnych* i polega na rozwiązaniu zadań egzaminacyjnych zawartych w arkuszach egzaminacyjnych.

Opis egzaminu z wiedzy o społeczeństwie wybranej jako przedmiot obowiązkowy

Wiedza o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy może być zdawana na poziomie podstawowym albo rozszerzonym. Wyboru poziomu dokonuje zdający w deklaracji składanej dyrektorowi szkoły we wrześniu, w roku szkolnym, w którym zdaje egzamin.

- 1) Egzamin **na poziomie podstawowym** trwa 120 minut i polega na rozwiązaniu testu obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych na poziomie podstawowym.
Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny zawierający zadania różnego typu: zamknięte oraz otwarte wymagające umiejętności analizowania, czytania przepisów prawnych, interpretowania danych statystycznych, formułowania i uzasadniania własnego stanowiska.
- 2) Egzamin **na poziomie rozszerzonym** trwa 180 minut. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny, który składa się z trzech części:
 - a) **część pierwsza** polega na rozwiązaniu testu sprawdzającego wiedzę przedmiotową,
 - b) **część druga** polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do zamieszczonych w arkuszu różnych źródeł informacji (źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne),
 - c) **część trzecia** polega na napisaniu tekstu własnego. Zdający po zakończeniu pracy z materiałem źródłowym pisze własny spójny tekst, w którym wykorzystuje wnioski z analizy źródeł związanych z wybranym tematem.

Zadania z arkusza na poziomie rozszerzonym sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardów poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Opis egzaminu z wiedzy o społeczeństwie wybranej jako przedmiot dodatkowy

Wiedza o społeczeństwie jako przedmiot dodatkowy może być zdawana tylko na poziomie rozszerzonym. Wyboru poziomu dokonuje zdający w deklaracji składanej dyrektorowi szkoły we wrześniu, w roku szkolnym, w którym odbywa się egzamin.

Egzamin **na poziomie rozszerzonym** trwa 180 minut. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny, który składa się z trzech części:

- a) **część pierwsza** polega na rozwiązaniu testu sprawdzającego wiedzę przedmiotową,
- b) **część druga** polega na sprawdzeniu umiejętności pracy z materiałem źródłowym. Zdający udziela odpowiedzi na pytania do zamieszczonych w arkuszu różnych źródeł informacji (źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne, kartograficzne),
- c) **część trzecia** polega na napisaniu tekstu własnego. Zdający po zakończeniu pracy z materiałem źródłowym pisze własny spójny tekst, w którym wykorzystuje wnioski z analizy źródeł związanych z tematem.

Zadania z arkusza na poziomie rozszerzonym sprawdzają umiejętności opisane we wszystkich obszarach standardów poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Zasady oceniania arkuszy egzaminacyjnych

1. Rozwiązania poszczególnych zadań oceniane są na podstawie szczegółowych kryteriów oceniania jednolitych w całym kraju.
2. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
3. Zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
4. Zdający zdał egzamin maturalny, jeżeli z przedmiotu obowiązkowego zdawanego na poziomie podstawowym albo rozszerzonym otrzymał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania na wybranym przez siebie poziomie.
5. Wynik egzaminu z przedmiotu dodatkowego nie ma wpływu na zdanie egzaminu maturalnego, ale odnotowany jest na świadectwie dojrzałości.
6. Wynik egzaminu ustalony przez komisję okręgową jest ostateczny.

A. Standardy wymagań egzaminacyjnych

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzenia egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie, obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji.

W ramach obszaru I. przedstawiono zakres treści nauczania wynikający z *Podstawy programowej z wiedzy o społeczeństwie*. Treści nauczania zostały zawarte w głównych działach: społeczeństwo, polityka, prawo, problemy współczesnego świata. Cyframi arabskimi oznaczono uszczegółowione i ujęte w problemy zagadnienia niezbędne do rozwiązania zadań egzaminacyjnych, natomiast w obszarze II. i III. cyframi arabskimi oznaczono umiejętności sprawdzane na egzaminie maturalnym. Dotyczy to zarówno poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego.

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z wiedzy o społeczeństwie są dosłownym przeniesieniem fragmentu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia sprawdzianów i egzaminów.

Standardy wymagań egzaminacyjnych

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna i rozumie zjawiska oraz procesy z następujących obszarów:

- 1) społeczeństwo,
- 2) polityka,
- 3) prawo,
- 4) problemy współczesnego świata,

które stosuje do opisu, wyjaśnienia i oceny poniższych zagadnień oraz problemów:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
1) życie społeczne – formy, prawidłowości, instytucje, 2) społeczeństwo polskie – struktura i problemy, 3) naród, patriotyzm, nacjonalizm, 4) państwo – geneza, atrybuty, funkcje, 5) demokracja – zasady, wartości, procedury, instytucje, 6) polityka – ideologie i doktryny polityczne, partie polityczne, kultura polityczna, 7) ustrój Rzeczypospolitej Polskiej – konstytucja, organy władzy, samorząd terytorialny,	jak na poziomie podstawowym oraz: 1) procesy społeczne, ruchy społeczne, 2) wartości społeczne – konflikty wartości, 3) społeczeństwo polskie – dynamika przemian, modernizacja, 4) historyczne i współczesne formy państw, 5) modele ustrojowe państw demokratycznych, 6) zagrożenia dla demokracji, 7) ustrój Rzeczypospolitej Polskiej – zasady funkcjonowania organów władzy publicznej, 8) zasady tworzenia i egzekwowania prawa,

8) społeczeństwo obywatelskie – formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, 9) prawo – funkcje, źródła, dziedziny, hierarchia norm prawnych, 10) sądy i trybunały w Polsce, 11) prawa człowieka i ich znaczenie we współczesnym świecie, 12) obywatel wobec prawa, 13) Polska w Europie, 14) Unia Europejska – instytucje, zasady działania, 15) stosunki, organizacje i instytucje międzynarodowe, 16) problemy współczesnego świata – konflikty, terroryzm, ubóstwo, choroby cywilizacyjne, planowanie własnej kariery zawodowej w związku z uwarunkowaniami pojawiającymi się na rynku pracy	9) prawa człowieka – generacje, procedury ich ochrony, 10) elementy prawa cywilnego, karnego i administracyjnego, 11) zjednoczona Europa – szanse i bariery rozwoju, 12) zasady polskiej polityki zagranicznej, wyzwania współczesności – globalizacja, migracje, ochrona środowiska naturalnego, genetyka.
---	--

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający stosuje wiadomości i słownictwo do wyjaśnienia procesów zachodzących we współczesnym świecie:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
1) dokonuje selekcji i porządkowania faktów, 2) korzysta z różnorodnych źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, 3) odróżnia informacje o faktach od opinii, 4) lokalizuje ważne wydarzenia i postacie życia publicznego w czasie i przestrzeni, 5) wskazuje przyczyny i skutki różnych wydarzeń i procesów, 6) rozpoznaje problemy społeczności lokalnej, regionu, kraju i świata, 7) znajduje i czyta ze zrozumieniem przepisy prawne odnoszące się do danego problemu, 8) wypełnia druki urzędowe, sporządza różnego typu pisma.	jak na poziomie podstawowym oraz: 1) dokonuje krytycznej analizy materiałów źródłowych, 2) analizuje stanowiska różnych stron debaty publicznej.

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający przedstawia i ocenia wydarzenia, formułując logiczną wypowiedź pisemną:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
1) ocenia wydarzenia i procesy polityczne, społeczne, 2) formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sprawach publicznych, 3) wskazuje propozycje rozwiązań problemów społeczności lokalnej, regionu, kraju i świata, 4) ocenia działania grup społecznych, władz i obywateli z punktu widzenia różnych wartości (np. demokracji, tolerancji), 5) wypowiada się w formach przyjętych w życiu publicznym (np. przemówienie, głos w dyskusji, petycja, list do redakcji, pismo, radnego).	jak na poziomie podstawowym oraz: 1) charakteryzuje dylematy życia zbiorowego we współczesnym świecie, 2) przedstawia propozycje planowania działań zmierzających do rozwiązania problemów społecznych i politycznych, 3) ocenia współczesne wydarzenia z punktu widzenia kultury i etyki życia publicznego.

B. Opis wymagań egzaminacyjnych

Z zapisów ustawowych wynika, że informator powinien zawierać szczegółowy opis zakresu egzaminu. Standardy, będące dostateczną wskazówką dla konstruktorów arkuszy egzaminacyjnych, mogą być, naszym zdaniem, niewystarczającą wskazówką dla osób przygotowujących się do egzaminu maturalnego. Dlatego przygotowaliśmy opis wymagań egzaminacyjnych, który uszczegóławia zakres treści oraz umiejętności sprawdzanych podczas egzaminu oddzielnie dla każdego obszaru standardów (cyfry rzymskie). Poniżej prezentujemy szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych z wiedzy o społeczeństwie.

WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

Zdający egzamin na poziomie rozszerzonym jest zobowiązany opanować wymagania z poziomu podstawowego i rozszerzonego.

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający zna i rozumie zjawiska oraz procesy z następujących obszarów:

1. Społeczeństwo – zagadnienia związane ze strukturą i funkcjonowaniem społeczeństwa.
2. Polityka – relacje między społeczeństwem a władzą w różnych systemach politycznych.
3. Prawo – normy prawne, prawo i zasady jego stosowania w życiu publicznym.
4. Polska, Europa, świat – problemy współczesnego świata.

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Społeczeństwo	
Zdający:	
1) potrafi opisać strukturę społeczeństwa polskiego i jego instytucje, 2) zna prawidłowości życia społecznego,	1) opisuje, ilustrując przykładami, pozytywne i negatywne zjawiska życia społecznego,

3) potrafi wskazać źródła i skutki konfliktów społecznych oraz sposoby ich rozwiązywania, 4) zna zasady funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, 5) dostrzega aktualne problemy społeczeństwa polskiego, 6) określa pożądane cechy postawy prospołecznej, 7) zna zasady kultury życia publicznego.	2) dostrzega wpływ i konsekwencje konfliktów wartości na życie społeczne, 3) zna i rozumie przemiany społeczne, jakie dokonały się w Polsce w ciągu ostatnich kilkunastu lat i ich skutki, 4) charakteryzuje różnorodność form uczestnictwa obywateli w życiu społecznym, 5) rozumie znaczenie mediów w życiu publicznym, 6) dostrzega wartości wynikające z tożsamości kulturowej, narodowej i patriotyzmu.
--	--

Polityka

Zdający:

1) wyjaśnia pojęcia: naród, patriotyzm, nacjonalizm, 2) zna genezę, atrybuty, funkcje państwa, 3) charakteryzuje system władzy i uprawnienia obywateli w reżimach totalitarnych i autorytarnych, 4) opisuje antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji, 5) przedstawia życie publiczne jako miejsce ścierania się różnych wartości i interesów, 6) omawia doktryny i rodziny partii politycznych, 7) przedstawia formy i zasady uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, 8) zna zasady ustrojowe zapisane w Konstytucji RP, 9) omawia zasadnicze kompetencje władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej, 10) przedstawia zadania, uprawnienia oraz sposoby podejmowania decyzji przez organy władz samorządowych na wszystkich szczeblach.	1) porównuje historyczne i współczesne formy państw, 2) zna współczesne systemy polityczne państw demokratycznych, 3) rozumie zależności (podając przykłady) pomiędzy ideologią, doktryną a programem partii politycznej, 4) wskazuje i ilustruje zagrożenia dla demokracji, 5) opisuje relacje między organami władzy państwowej, 6) zna procedury powoływania organów władzy państwowej i tworzenia podstawowych aktów prawnych w Polsce.
---	--

Prawo

Zdający:

1) omawia źródła, funkcje, dziedziny oraz hierarchię norm prawnych, 2) rozróżnia pojęcia: prawo, norma prawna, przepis prawa, 3) zna zasady stosowania prawa w życiu publicznym, 4) rozumie znaczenie praworządności,	1) zna procedury obowiązujące w postępowaniu cywilnym, karnym, administracyjnym, 2) zna generacje, systemy i mechanizmy ochrony praw człowieka w Polsce i na świecie.
--	--

5) wymienia najważniejsze historyczne i współczesne dokumenty dotyczące praw człowieka, 6) charakteryzuje prawa człowieka i obywatela zapisane w Konstytucji RP, 7) przedstawia funkcjonujące w Polsce, Europie i na świecie mechanizmy ochrony praw człowieka.	
Polska, Europa, świat	
Zdający:	
1) zna zasadnicze cele polskiej polityki zagranicznej, 2) przedstawia genezę, cele działania, struktury i sposoby funkcjonowania Unii Europejskiej, 3) zna genezę, cele, struktury i sposoby działania ONZ oraz innych instytucji międzynarodowych, 4) charakteryzuje główne problemy współczesnego świata.	1) rozumie priorytety polityki zagranicznej i racji stanu RP, 2) dostrzega szanse i zagrożenia wpływające z procesu integracji europejskiej, 3) określa przyczyny i konsekwencje zróżnicowanego rozwoju cywilizacyjnego we współczesnym świecie, 4) wskazuje na pozytywne i negatywne skutki globalizacji.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Wykorzystywanie wiadomości i słownictwa do wyjaśniania procesów zachodzących we współczesnym świecie.

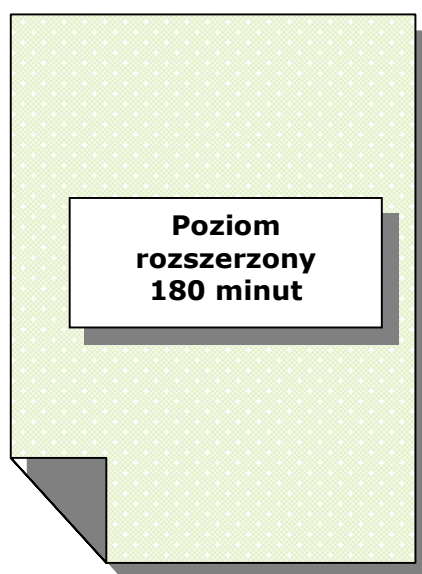
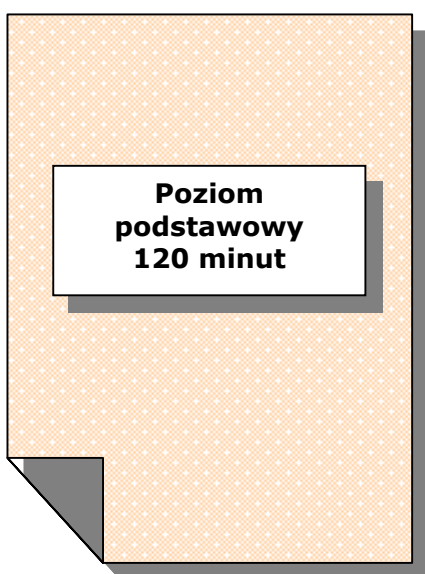
POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Zdający na przykład:	
1) wybiera fakty najlepiej ilustrujące dane zjawisko lub proces, 2) układa informacje według określonego kryterium, 3) korzysta z danych statystycznych, tekstów popularnonaukowych, informacji podawanych przez media, itp., 4) potrafi, korzystając z różnych źródeł informacji, wskazać fakty i opinie, 5) analizuje, na konkretnych przykładach, procesy i wydarzenia zachodzące we współczesnym świecie, 6) potrafi wskazać problemy nurtujące środowisko lokalne, region i państwo oraz odnieść je do odpowiednich przepisów prawa, 7) wypełnia formularze i pisze podania.	1) dokonuje oceny przydatności różnych źródeł, wykorzystywanych do analizy omawianych zjawisk, 2) dostrzega aspekty problemów przedstawianych z różnych punktów widzenia.

III. TWORZENIE INFORMACJI

Przedstawianie i ocenianie wydarzeń poprzez formułowanie logicznej wypowiedzi pisemnej.

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
Zdający na przykład:	
1) dostrzega znaczenia danego wydarzenia, 2) zajmuje stanowisko i odnosi je do wydarzeń w życiu społecznym, 3) wymienia działania zmierzające do rozwiązania różnych problemów, 4) wartościuje podejmowane działania w życiu publicznym i dostrzega ich skutki, 5) zabiera głos w dyskusji, przygotowuje przemówienia itp.	1) rozpoznaje i ocenia różne zjawiska życia zbiorowego we współczesnym świecie, 2) sporządza projekty rozwiązań problemów społecznych i politycznych, 3) dostrzega wpływ stosowania zasad kultury politycznej i etyki na jakość życia publicznego

VI. PRZYKŁADOWE ARKUSZE I SCHEMATY OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

☐

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron (zadania 1 – 25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Zadanie 1. (2 pkt)

Podkreśl dwie cechy współczesnego państwa.

- A) Organizacja polityczna
- B) Organizacja internacjonalistyczna
- C) Organizacja terytorialna
- D) Organizacja eksterytorialna
- E) Organizacja dobrowolna

Zadanie 2. (1 pkt)

Wybierz stwierdzenie, które odpowiada prawnej ocenie opisanej sytuacji.

K.K. Art.278 § 2. Kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Opis sytuacji

Janek ściągnął z Internetu nową grę komputerową wraz z kodem, który umożliwia instalację i uruchomienie programu bez kupna wymaganej licencji. Dziewczyna Janka odmówiła grania w tę grę. Stwierdziła, że została ona zdobyta w sposób bezprawny. Janek poczuł się dotknięty tą uwagą, uznając, że ceny gier komputerowych są zbyt wysokie, by kupować je legalnie.

- A) Janek zdobył program i kod umożliwiające jego instalację bez kupna licencji od autora, w związku z czym odniósł konkretną korzyść majątkową.
- B) Janek uzyskał program, który nie był cudzy, skoro można go było bez problemu zdobyć w Internecie.
- C) Janek zdobył program i kod umożliwiające jego instalację bez kupna licencji od autora, ale ponieważ program i kod były powszechnie dostępne do ściągnięcia w Internecie nie odniósł on specjalnej korzyści majątkowej.

Zadanie 3. (4 pkt)

Podkreśl skróty czterech nazw organizacji międzynarodowych, których członkiem jest lub była Polska.

A) APEC	E) ASEAN
B) CEFTA	F) NAFTA
C) NATO	G) OBWE
D) OPA	H) UE

Zadanie 4. (1 pkt)

Podkreśl nazwę dokumentu stanowiącego podstawę prawną powołania i funkcjonowania Organizacji Narodów Zjednoczonych.

- A) Karta Atlantycka
- B) Deklaracja Narodów Zjednoczonych
- C) Karta Narodów Zjednoczonych
- D) Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Zadanie 5. (1 pkt)

Uporządkuj hierarchicznie, od najważniejszego, źródła prawa powszechnego Rzeczypospolitej Polskiej.

A) Rozporządzenia

B) Ustawy

C) Konstytucja RP

Odp.: 1 2 3

Zadanie 6. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie pełnienie funkcji Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przez następujące osoby:

A) Waldemar Pawlak

B) Tadeusz Mazowiecki

C) Jan Olszewski

D) Jan Krzysztof Bielecki

Odp.: 1 2 3 4

Zadanie 7. (4 pkt)

Przyporządkuj zasadom państwa demokratycznego (1 – 4) odpowiadające im zapisy w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (A – E).

1) Zasada suwerenności narodu

2) Zasada państwa prawa

3) Zasada podziału władzy

4) Zasada pluralizmu politycznego

A) „Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na [...] równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.”

B) „Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.”

C) „Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych.”

D) „Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.”

E) „Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.”

Odp.: 1 2 3 4

Zadanie 8. (7 pkt)

Zaznacz te zdania, które są zgodne z zasadami wprowadzanymi przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 roku, wpisując przy nich TAK, a w wypadku zdań niezgodnych, wpisz NIE.

Zdania	TAK/NIE
1. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.	
2. Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.	
3. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego ani się go zrzec.	
4. Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu.	
5. Obywatel bezprawnie pozbawiony wolności nie ma prawa do odszkodowania.	
6. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.	
7. Odpowiedzialności karnej podlega ten, kto dopuścił się czynu zabronionego przez ustawę obowiązującą w chwili aresztowania.	

Zadanie 9. (4 pkt)

Do podanych zadań lub uprawnień instytucji Unii Europejskiej (A – D) przyporządkuj ich nazwy (1 – 5).

- A) Wypracowuje i koordynuje politykę wewnętrzną i zagraniczną UE, zawiera umowy międzynarodowe.
- B) Jest głównym organem zarządzającym i wykonawczym Wspólnot Europejskich, reprezentuje ich interesy oraz koordynuje działania Wspólnot, realizuje postanowienia zawarte w traktatach i aktach prawnych.
- C) Ma prawo uchwalania budżetu, ma prawo przyjmowania nowych członków oraz zatwierdzania układów stowarzyszeniowych, kontroluje pracę Komisji Europejskiej.
- D) Zapewnia przestrzeganie prawa wspólnotowego, orzeka o zgodności aktów prawnych wydawanych przez instytucje Wspólnot z traktatami Wspólnot, rozpoznaje spory między państwami lub między Komisją Europejską i państwami założycielskimi. Jego orzeczenia są bezpośrednio wykonywane w państwach członkowskich.

- 1) Komisja Europejska
- 2) Europejski Trybunał Sprawiedliwości
- 3) Parlament Europejski
- 4) Trybunał Rewidentów Księgowych (Obrachunkowy)
- 5) Rada Unii Europejskiej

A) - B) - C) - D) -

Zadanie 10. (3 pkt)

Rozwiń skróty nazw partii i ugrupowań politycznych.

AWS –.....

SDPL –.....

UPR –.....

Zadanie 11. (5 pkt)

Jednym z najważniejszych problemów społecznych współczesnej Polski jest brak wystarczającej liczby miejsc pracy. Podaj nazwę tego zjawiska i po jednej jego przyczynie kulturowo-społecznej, ekonomiczno-gospodarczej, prawnej i politycznej.

Nazwa zjawiska

Przyczyny:

kulturowo-społeczne

.....

.....

.....

.....

ekonomiczno-gospodarcze

.....

.....

.....

.....

prawne

.....

.....

.....

.....

polityczne

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (2 pkt)

Wymień dwa sposoby bezpośredniego udziału w sprawowaniu władzy przez obywateli we współczesnym państwie demokratycznym.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (2 pkt)

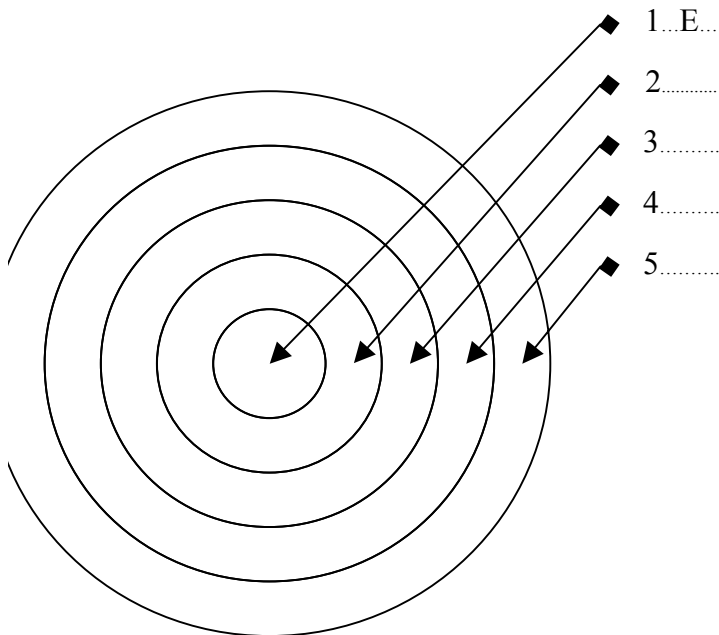
Podaj pełną nazwę dwóch organizacji pozarządowych działających w Polsce.

.....

.....

Zadanie 14. (1 pkt)

Uzupełnij schemat, wpisując w odpowiednie miejsca diagramu litery przypisane poszczególnym jego elementom.

- A) Rodzina
- B) Społeczność lokalna
- C) Grupa towarzyska
- D) Społeczeństwo
- E) Człowiek

Zadanie 15. (2 pkt)**Wyjaśnij zalety ordynacji proporcjonalnej.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (1 pkt)**Napisz, co jest podstawową jednostką terytorialną we współczesnej Polsce.**

.....

Zadanie 17. (5 pkt)**Uzupełnij poniższą tabelę, wpisując pełne nazwy odpowiednich organów państwowych.**

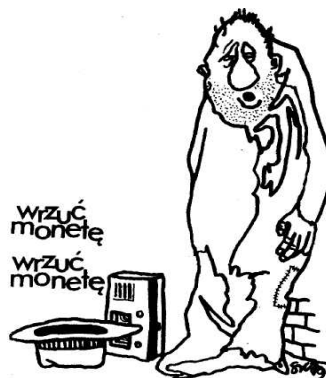
1.	Orzeka w sprawach zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją RP.	
2.	Orzeka o odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów oraz członków Rady Ministrów.	
3.	Stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.	
4.	Sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.	
5.	Kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.	

Zadanie 18. (4 pkt)

Nazwij problemy współczesnego świata, które zostały przedstawione na rysunkach Szymona Kobylińskiego i Plantu.

Szymon Kobyliński, *Mówiąc między nami*, 1982

Szymon Kobyliński, *Mówiąc między nami*, 1982

A).....

B).....

Plantu, *Bój to jest nasz ostatni*, 1993, s. 219

Szymon Kobyliński, *Mówiąc między nami*, 1982

C).....

D).....

Zadanie 19. (6 pkt)

Na podstawie tabeli i wykresu oraz wiedzy własnej wykonaj polecenia (19.1. –19.5.).

Tabela

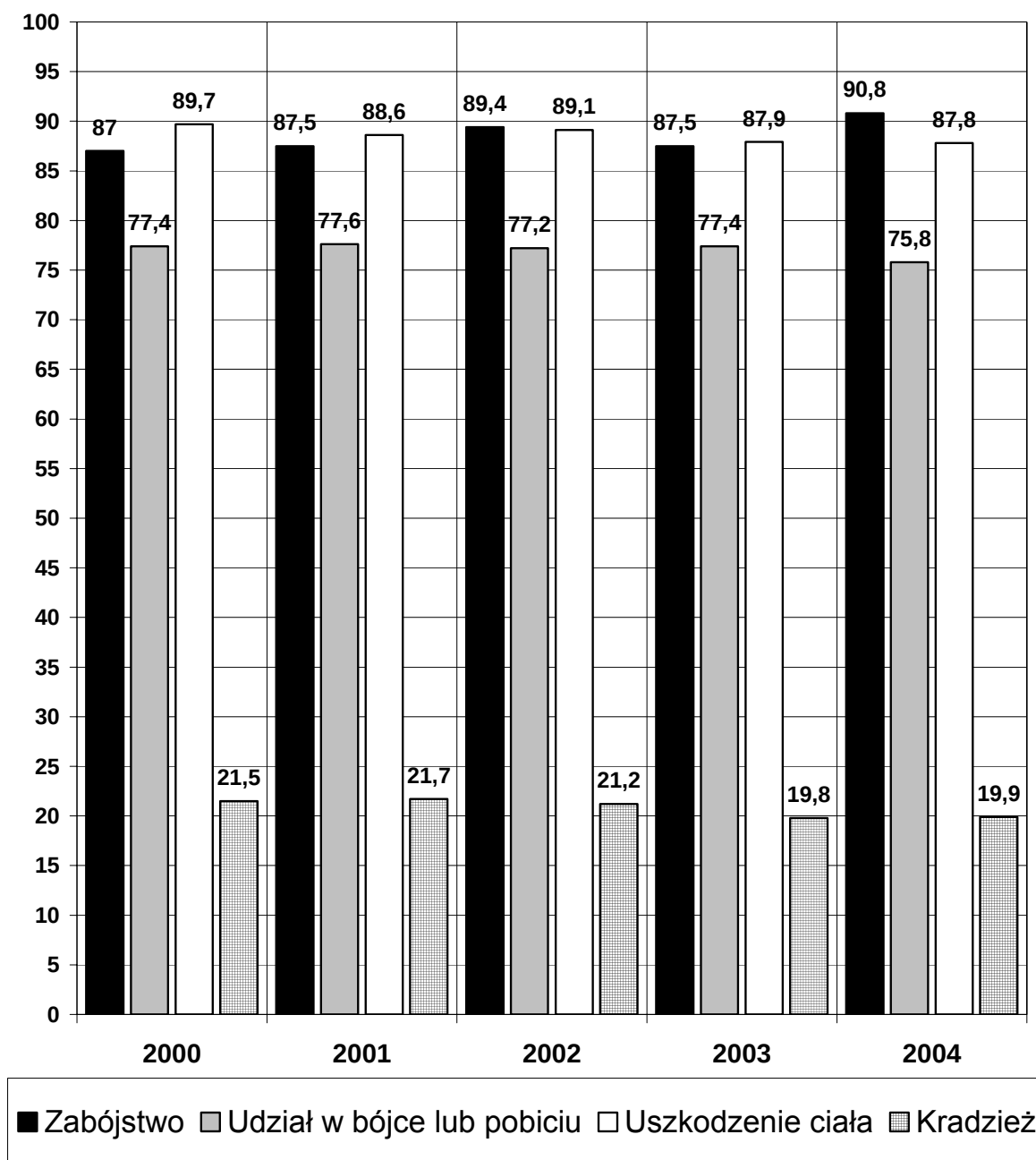
Liczba poszczególnych rodzajów przestępstw w Polsce

Rodzaj przestępstwa	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.
1. Zabójstwo	1 269	1 325	1 188	1 039	980
2. Udział w bójce lub pobiciu	14 363	14 369	14 194	14 010	14 338
3. Uszkodzenie ciała	18 429	16 968	16 775	15 669	15 814
4. Kradzież	309 846	314 820	314 929	336 143	339 086

Źródło danych: www.kgp.gov.pl

Wykres

Wykrywalność poszczególnych rodzajów przestępstw w Polsce (dane w procentach)

Źródło danych: www.kgp.gov.pl

19.1. (1 pkt)

Porównaj liczbę przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu człowieka oraz liczbę kradzieży popełnionych w roku 2000 i w roku 2004. Napisz, jakie dostrzegasz zmiany.

.....

19.2. (1 pkt)

Podaj, w którym roku i jakich przestępstw popełniono najwięcej.

.....

.....

19.3. (1 pkt)

Napisz, w którym roku i w jakiej kategorii przestępstw wykrywalność była największa.

.....

.....

19.4. (1 pkt)

Napisz, w jakiej kategorii przestępstw nastąpił największy, procentowy spadek wykrywalności w 2004 roku w porównaniu z 2000 rokiem.

.....

.....

19.5. (2 pkt)

Na podstawie materiałów źródłowych i wiedzy własnej wyjaśnij, dlaczego występuje tak poważna różnica w wykrywalności między przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu a kradzieżą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 20. (4 pkt)

Przyporządkuj wymienione przyczyny niepowodzeń prawidłowego funkcjonowania systemu prawnego (oznaczone literami A – E) do opisanych sytuacji (o numerach 1 – 4), np. 5 – F.

- A) Formułowanie praw w sposób niezrozumiały
- B) Niemożność sformułowania prawa w ogóle
- C) Stanowienie praw sprzecznych
- D) Nieopublikowanie lub nieudostępnianie praw poddanym
- E) Zbyt częste modyfikowanie przepisów prawnych

Opisy sytuacji

Rex wstąpił na tron pełen reformatorskiego zapału. Sądził, że największe niepowodzenia spotkały jego poprzedników w dziedzinie prawa. Od wielu pokoleń system prawny nie uległ żadnej zasadniczej reformie.

1. Pierwszy oficjalny krok, jaki uczynił, był dramatyczny, ale jednak pomyślny. Ogłosił poddanym natychmiastowe zniesienie wszystkich obowiązujących praw, a następnie zabrał się do pisania nowego kodeksu. Wykształcenie zdobyte podczas indywidualnych lekcji udzielanych przez kolejne guwernantki okazało się, niestety, pełne luk. Wyszło na jaw, że niezdolny jest do najprostszych nawet uogólnień. Chociaż nie brak mu było pewności, gdy rozstrzygać musiał poszczególne spory, to sformułowanie uzasadnienia czy jakiegokolwiek orzeczenia przekraczało całkowicie jego możliwości. Ogłosił poddanym, że odtąd sam pełnić będzie funkcję sędziego we wszystkich konfliktach. Miał nadzieję, że w nawale rozmaitych konkretnych spraw jego umiejętność uogólniania rozwinie się, i zdoła sformułować system przepisów, które dadzą się połączyć w kodeks. Niestety, kiedy wydał setki orzeczeń, ani jego poddani, ani on sam nie potrafili dopatrzeć się w nich żadnego wspólnego schematu.

2. Po tym niepowodzeniu Rex zdał sobie sprawę, że trzeba zacząć od nowa. Postanowił zatem wysłuchać wykładów o uogólnianiu. Wzmocniwszy w ten sposób swe intelektualne siły, powrócił do idei projektu kodeksu i po wielu godzinach samotnej pracy ogłosił poddanym, że opracował kodeks i odtąd kierować się nim będzie wydając orzeczenia, ale na razie kodeks pozostanie tajemnicą państwową, znać go będzie tylko on i jego pisarz. Ten przemyślny plan bynajmniej nie zachwycił jego poddanych. Stwierdzili oni, że jest rzeczą dla każdego nader niedogodną, by jego sprawa sądzona była według praw, z którymi nie sposób się zapoznać.[...]

3. Zrozumiał teraz, że nie obejdzie się bez ogłoszenia kodeksu stwierdzającego, jakie prawa będą stosowane przy rozstrzyganiu przyszłych spraw. Pobierając nadal lekcje uogólniania, pilnie pracował nad kodeksem i wreszcie zapowiedział jego rychłe ogłoszenie. Konsternacja wśród poddanych była jednak ogromna, kiedy nowy kodeks stał się dostępny. Okazało się, że jest szczytem niejasności. Znamcy prawa orzekli, że nie ma w nim ani jednego zdania, które byłoby zrozumiałe dla zwykłego obywatela lub wykształconego prawnika. Przed pałacem królewskim pojawiła się demonstracja z transparentami, na których widniało: „Jak można stosować się do praw, których nikt nie może zrozumieć?!”

4. Kodeks szybko wycofano. Rex doszedł wreszcie do wniosku, że potrzebuje pomocy, kazał grupie prawników zrewidować kodeks. Zalecił, by nic w nim nie zmieniali, lecz wyrazili wszystko w sposób zrozumiały. Nowy dokument okazał się szczytem przejrzystości, ale kiedy zaczęto go studiować przekonano się, że wprowadzona ścisłość i uporządkowanie ujawniły ogrom sprzeczności. Znowu odbyła się demonstracja z transparentami: „Tym razem wszystko jest jasne – aż za bardzo!”

L. L. Fuller, *Moralność prawa*, Warszawa 2004

Odp.: 1..... 2..... 3..... 4.....

Zadanie 21. (4 pkt)

Na podstawie wybranych fragmentów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553) wykonaj polecenia (21.1.– 21.3.).

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.[...]

Art. 3. Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.[...]

Art. 7. § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.[...]

Art. 32. Karami są:

- 1) grzywna,
- 2) ograniczenie wolności,
- 3) pozbawienie wolności,
- 4) 25 lat pozbawienia wolności,
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.[...]

Art. 39. Środkami karnymi są:

- 1) pozbawienie praw publicznych,
- 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu prowadzenia określonej działalności gospodarczej,
- 3) zakaz prowadzenia pojazdów,
- 4) przepadek przedmiotów,
- 5) obowiązek naprawienia szkody,
- 6) nawiązka,
- 7) świadczenie pieniężne,
- 8) podanie wyroku do publicznej wiadomości.[...]

21.1. (1 pkt)

Wymień wszystkie kategorie przestępstw.

.....

.....

.....

21.2. (1 pkt)

Napisz, jakimi zasadami powinny kierować się osoby stosujące karę.

.....

.....

.....

.....

21.3. (2 pkt)

Wymień kary i środki karne polegające na bezpośrednim obciążeniu majątku. Podaj trzy przykłady.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22. (7 pkt)

Po przeczytaniu tekstu wypisz numery zdań, w których przedstawiono tylko fakty oraz numery zdań zawierających opinie.

- 1) Kradnąc, łamiesz Dekalog.
- 2) Jak wskazują statystyki Komendy Głównej Policji, dwie trzecie przestępstw w Polsce to drobne kradzieże.
- 3) Tych kradzieży boimy się najbardziej.
- 4) Boimy się o zdrowie i życie, bo kradzież staje się coraz bardziej prymitywna i brutalna.
- 5) Badania PBS wskazują, że czterech na pięciu obywateli domaga się zaostrzenia kar.
- 6) Jednak wielu spośród nich dziś, jutro w warsztacie, na bazarze, u znajomego trafi niewiarygodną okazję i kupi kolejną kradzioną rzecz.
- 7) Wielu nie zadrży przy tym ręka, a tylko niektórym przejdzie przez głowę refleksja, że biorą udział w zwykłym draństwie.

Na podstawie: Igor Miecik, *Nie kupuj kradzionego*, „Polityka”, 36 (2314), Warszawa 2001 r., s. 3-9.

Fakty

Opinie

Zadanie 23. (4 pkt)

Przeczytaj tekst i na jego podstawie oraz na podstawie wiedzy własnej wykonaj polecenia (23.1.–23.4.).

[...]

PROTOKÓŁ NR 6
do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,
dotyczący zniesienia kary śmierci

Państwa-Członkowie Rady Europy [...] uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1
Zniesienie kary śmierci

Znosi się karę śmierci. Nikt nie może być skazany na taką karę ani nie może nastąpić jej wykonanie.

Artykuł 2
Kara śmierci w czasie wojny

Państwo może przewidzieć w swoich ustawach karę śmierci za czyny popełnione podczas wojny lub w okresie bezpośredniego zagrożenia wojną; kara ta będzie stosowana jedynie w przypadkach przewidzianych przez te ustawy i zgodnie z ich postanowieniami. Państwo zawiadomi Sekretarza Generalnego Rady Europy o odpowiednich postanowieniach tych ustaw.[...]

Artykuł 7
Podpisanie i ratyfikacja

Niniejszy protokół jest otwarty do podpisu dla Państw-Członków Rady Europy, sygnatariuszy Konwencji. Podlega on ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu.[...]

Sporządzono w Strasburgu dnia 28 kwietnia 1983 r.[...]

Po zapoznaniu się z powyższym protokołem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny, zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest on przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony,
- będzie on niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 18 października 2000 r.

23.1. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego w Polsce nie stosuje się kary śmierci wobec sprawców zbrodni.

.....

.....

.....

.....

23.2. (1 pkt)

Napisz, w jakich okolicznościach przytoczony protokół dopuszcza stosowanie kary śmierci.

.....

.....

.....

23.3. (1 pkt)

Napisz, jakie konsekwencje prawne powstają w wyniku ratyfikacji umowy międzynarodowej.

.....

.....

.....

23.4. (1 pkt)

Podaj nazwę organu państwa, który ratyfikował Protokół nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczący zniesienia kary śmierci.

.....

Zadanie 24. (10 pkt)

Przeczytaj zamieszczony poniżej tekst i wykonaj polecenia (24.1.–24.3.).

O jakości prawa

Warunkiem funkcjonowania państwa prawa jest odpowiedni poziom kultury prawnej i świadomości prawnej społeczeństwa. Możemy mieć doskonale prawo i znakomite instytucje publiczne, jednak nie będą stąd płynęły żadne pozytywne efekty, jeśli owe instytucje i prawo nie natrafiają na właściwe otoczenie społeczne, na tych, którzy jako adresaci prawa prawo to rozumieją i przejawiają wolę jego akceptowania oraz na tych, którzy - będąc wykonawcami prawa - czynić to będą w dobrej wierze, z przekonaniem służenia innym, a nie wyłącznie swym własnym partykularnym interesom.

Prawo w państwie prawa ma stać się instrumentem wolności, skutecznie przeciwdziałającym arbitralności, nieprzewidywalności, niepewności działań organów władzy publicznej. Ma ono wyrażać podstawowe wartości, jakimi kieruje się społeczeństwo, rozstrzygać konflikty, jakie na tle realizacji tych wartości powstają, oraz stanowić skuteczny instrument wyrażania własnych interesów przez poszczególne osoby i grupy.

Wypada skonstatować, że żyjemy od kilkunastu lat w państwie prawa, a to już - samo przez się narzuca pewien sposób myślenia o roli prawa i państwa oraz sposobie jego funkcjonowania, a przede wszystkim o zasadzie, jakiej podporządkowane są relacje pomiędzy władzą publiczną a jednostką. Nie wystarczy rozumieć i wiedzieć, czym są poszczególne regulacje prawne, jaki jest ich sens. W państwie prawa trzeba przede wszystkim znać całą strukturę, metodę, wedle której cała ta skomplikowana maszyna funkcjonuje.

Wielkość i urok państwa prawa polega na tym, że prawo pisane przez duże „P” wyznacza rolę i status prawa pisanego przez małe „p” i że w konsekwencji w sam system zostały wpisane mechanizmy samoobrony i usuwania patologii. Ten system może zadziałać jednak tylko wtedy, kiedy dla jego uczestników zrozumiała jest wewnętrzna zasada, konstrukcja i aksjologia systemu. Tylko ci prawnicy, którzy rozumieją istotę państwa prawa, będą w stanie zapewnić korzystanie z przynoszonych przez taki model benefitów (dobrodziejstw).

Dzisiaj trudno sobie wyobrazić kompetentnego jurystę (prawnika), który przy nawet bardzo dogmatycznie zawikłanych problemach nie usiłowałby spojrzeć na uprawianą przez siebie dziedzinę z perspektywy norm ponadustawowych, ogólnych zasad i wartości systemu.

Ocena konstytucyjności prawa nie jest bowiem już dzisiaj (i nawet nie powinna być) wyłącznym zadaniem sądu konstytucyjnego, ale jeśli ma funkcjonować realnie w systemie, wymaga zaangażowania po stronie każdego, kto prawem się zajmuje i podejmuje decyzje o jego stosowaniu.[...]

Owa szersza perspektywa oglądu obowiązującego prawa to, co nazywa się promieniowaniem konstytucji na wszystkie dziedziny prawa staje się wielką szansą i może prowadzić do stopniowej ewolucji całego systemu w kierunku sprzyjającym bardziej ludziom, ich wolności i potrzebom.

M. Safjan, *Prawa Polska*, Warszawa 2005

24.1. (3 pkt)

Napisz, jakimi zasadami, według autora, powinni kierować się funkcjonariusze publiczni, zarówno adresaci, jak i wykonawcy prawa (podaj trzy przykłady).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

24.2. (3 pkt)

Napisz, jakie są zadania prawników w państwie prawa (wymień trzy).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wyjaśnij, jak rozumiesz twierdzenie autora, że w państwie prawa *prawo* przez duże „P” wyznacza rolę i status prawa pisanego przez małe „p”.

Napisz list otwarty do redakcji, w którym przedstawisz i uzasadnisz swoje stanowisko w sprawie toczącej się dyskusji na temat zaostreżenia kar jako sposobu walki z przestępczością. W liście zwróć szczególną uwagę na aspekty prawne, polityczne, społeczne i ekonomiczne. Wykorzystaj materiały źródłowe (co najmniej trzy), które zostały zamieszczone w teście.

[illegible]

OCENIANIE POZIOM PODSTAWOWY

Zasady oceniania:

- za rozwiązanie zadań z arkusza na poziomie podstawowym można uzyskać maksymalnie 100 punktów,
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych); uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania otwarte, oceniane w skali 0 – 1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną,
- za zadania, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi przedstawił zdający,
- jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, itp.) niż wynika z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tylko tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), ile jest wymaganych w poleceniu,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe) świadczą o zupełnym braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają logice udzielonej odpowiedzi, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów.

Zadanie		Schemat oceniania	Schemat punktowania	
Nr zadania	Część zadania		Punkty za poszczególne części zadania	Liczba pkt za zadanie
1		A, C	po 1 pkt za każde poprawne wskazanie cechy państwa	2 pkt
2		A		1 pkt
3		B, C, G, H	po 1 pkt za każde poprawne wskazanie organizacji	4 pkt
4		C	1 pkt	1 pkt
5		1 – C, 2 – B, 3 – A	1 pkt za uporządkowanie hierarchiczne źródeł prawa	1 pkt
6		1 – B, 2 – D, 3 – C, 4 – A	1 pkt za uporządkowanie chronologiczne	1 pkt
7		1 – D, 2 – E, 3 – A, 4 – C	1 pkt za każde poprawne przyporządkowanie	4 pkt
8		1 – TAK, 2 – TAK, 3 – NIE, 4 – TAK, 5 – NIE, 6 – TAK, 7 – NIE	1 pkt za każde poprawne wskazanie	7 pkt
9		A) – 5, B) – 1, C) – 3, D) – 2	po 1 pkt za każde poprawne przyporządkowanie	4 pkt
10		AWS – Akcja Wyborcza Solidarność SDPL – Socjaldemokracja Polska UPR – Unia Polityki Realnej	po 1 pkt za każdą poprawną odpowiedź	3 pkt
11		Nazwa zjawiska – bezrobocie. Przyczyny bezrobocia: A) kulturowo-społeczne, np. niedostosowanie kwalifikacji ludzi do wymogów rynku pracy, B) ekonomiczno-gospodarcze, np. upadek wielkich zakładów przemysłowych i państwowych gospodarstw rolnych,	1 pkt za podanie nazwy zjawiska, 1 pkt za podanie jednej przyczyny z każdej kategorii	5 pkt

		C) prawne, np. nieskuteczność uregulowań prawnych dotyczących walki z bezrobociem, D) polityczne, np. transformacja ustrojowa.		
12		Np: Referendum, inicjatywa ludowa.	1 pkt za każde prawidłowe wskazanie 2 pkt za dwa wskazania	2 pkt
13		Np: Polska Akcja Humanitarna Amnesty International	1 pkt za każde prawidłowe wskazanie 2 pkt za dwa wskazania	2 pkt
14		1 – E, 2 – A, 3 – C, 4 – B, 5 – D	1 pkt za poprawne ułożenie elementów w logicznym ciągu	1 pkt
15		Większość społeczeństwa posiada swoją reprezentację polityczną w parlamencie, a więc skład polityczny parlamentu odzwierciedla układ sił politycznych w państwie.	2 pkt za pełną odpowiedź, 1 pkt za wskazanie jednego elementu	2 pkt
16		gmina		1 pkt
17		1) Trybunał Konstytucyjny 2) Trybunał Stanu 3) Rzecznik Praw Obywatelskich 4) Sąd Najwyższy 5) Najwyższa Izba Kontroli	po 1 pkt za każde prawidłowe uzupełnienie	5 pkt
18		A – terroryzm, B – ubóstwo, C – konflikty zbrojne, D – zanieczyszczenie środowiska	po 1 pkt za każdy poprawny podpis rysunku	4 pkt
19	1	Zmniejsza się liczba przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu człowieka, wzrasta liczba kradzieży.	1 pkt	6 pkt
	2	2004 rok – kradzież	1 pkt	
	3	Zabójstwo, 2004	1 pkt	
	4	Uszkodzenie ciała	1 pkt	
	5	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu mobilizują społeczeństwo do udzielania informacji organom ścigania, jest duże potępienie tych czynów i presja społeczna mobilizująca organy ścigania do skutecznych działań. Kradzieże określane często jako czyny o małej szkodliwości nie uruchamiają takich sił i środków.	2 pkt	
20		1. B, 2. D, 3. A, 4. C	po 1 pkt za każde prawidłowe przyporządkowanie	4 pkt
21	1	Zbrodnia, występki.	1 pkt	4 pkt
	2	Zasadami humanitaryzmu i poszanowania godności człowieka.	1 pkt	
	3	Np. Grzywna, przepadek przedmiotów, nawiązka, świadczenie pieniężne.	1 pkt za podanie dwóch przykładów, 2 pkt za podanie trzech przykładów	
22		Fakty: 1,2,5 Opinie: 3,4,6,7	po 1 pkt za każde poprawne wskazanie faktów, po 1 pkt za każde poprawne wskazanie opinii	7 pkt

23	1	Np. W Polsce nie stosuje się kary śmierci, ponieważ Polska ratyfikowała Protokół nr 6 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.	1 pkt	4 pkt
	2	Np. za czyny popełnione w czasie wojny	1 pkt	
	3	Po ratyfikacji umowy międzynarodowej staje się ona obowiązującym prawem wewnętrznym państwa.	1 pkt	
	4	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej [Prezydent RP]	1 pkt	
24	1	Np. -potrzeba służenia innym -postępowanie w dobrej wierze -niekierowanie się prywatą	0-3 pkt	10 pkt
	2	-znajomość struktury i metody funkcjonowania prawa -ocena prawa z perspektywy norm ponadustawowych, konstytucji, zasad i wartości systemu -rozumienie zasad konstytucyjnych i aksjologii systemu państwa i prawa	0-3 pkt	
	3	Ważność i obowiązywanie prawa przez małe „p” zależy od jego zgodności ze sprawiedliwością, słusznością, zasadami moralnymi, prawem przez duże „P”	0-4 pkt	
25	1	Zgodność formy wypowiedzi z sytuacją komunikacyjną.	0-1 pkt	15 pkt
	2	Jasno sformułowane stanowisko i jego uzasadnienie.	0-2 pkt	
	3	Uwzględnienie w treści pracy argumentów: -prawnych, -politycznych, -społecznych, -ekonomicznych.	0-8 pkt	
	4	Właściwe dobranie i wykorzystanie źródeł.	0-3 pkt	
	5	Forma pracy: jednorodna stylistycznie, poprawna pod względem leksykalnym, ortograficznym i interpunkcyjnym, czytelne pismo, zachowanie akapitów i marginesów.	0-1 pkt	

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

☐

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1-21). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊗ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Część I

Zadania testowe

Zadanie 1. (1 pkt)

Wybierz stwierdzenie, które odpowiada prawnej ocenie opisanej sytuacji.

K.K. Art.278 § 2. Kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Opis sytuacji

Janek ściągnął z Internetu nową grę komputerową wraz z kodem, który umożliwia instalację i uruchomienie programu bez kupna wymaganej licencji. Dziewczyna Janka odmówiła grania w tę grę. Stwierdziła, że została ona zdobyta w sposób bezprawny. Janek poczuł się dotknięty tą uwagą, uznając, że ceny gier komputerowych są zbyt wysokie, by kupować je legalnie.

- A) Janek zdobył program i kod umożliwiający jego instalację bez kupna licencji od autora, w związku z czym odniósł konkretną korzyść majątkową.
- B) Janek uzyskał program, który nie był cudzy, skoro można go było bez problemu zdobyć w Internecie.
- C) Janek zdobył program i kod umożliwiający jego instalację bez kupna licencji od autora, ale ponieważ program i kod były powszechnie dostępne do ściągnięcia w Internecie, nie odniósł on specjalnej korzyści majątkowej.

Zadanie 2. (1 pkt)

Podkreśl nazwę dokumentu stanowiącego podstawę prawną powołania i funkcjonowania Organizacji Narodów Zjednoczonych.

- A) Karta Atlantycka
- B) Deklaracja Narodów Zjednoczonych
- C) Karta Narodów Zjednoczonych
- D) Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Zadanie 3. (1 pkt)

Uporządkuj chronologicznie pełnienie funkcji Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przez następujące osoby:

- A) Waldemar Pawlak
- B) Tadeusz Mazowiecki
- C) Jan Olszewski
- D) Jan Krzysztof Bielecki

Odp.: 1 2 3 4

Zadanie 4. (1 pkt)

Pojęciu *utożsamienia* odpowiada znaczeniem pojęcie

- A) tożsamość.
- B) mentalność.
- C) identyfikacja.
- D) unifikacja.

Zadanie 5. (2 pkt)

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując poniżej P (zdania prawdziwe) lub F (zdania fałszywe).

Integracja europejska

- A. Przed wejściem Polski do UE największym odbiorcą pomocy regionalnej (fundusze strukturalne i fundusze spójności) była Hiszpania.
- B. Największym terytorialnie państwem UE jest Francja, ale pod względem liczby ludności pierwsze miejsce zajmują Włochy.
- C. Przed 1 maja 2004 roku ostatnie rozszerzenie UE miało miejsce w 1986 i dotyczyło państw położonych na Półwyspie Iberyjskim.
- D. Komisja Europejska jest organem „rządowym” UE, ale – inaczej niż rządy większości państw europejskich w stosunkach z ich parlamentami – nie może być odwołana przez Parlament Europejski w trybie votum nieufności.
- E. Unia walutowa, utworzona przez 12 państw UE, powstała ostatecznie 1 stycznia 2002 roku, co oznaczało realizację ostatniego etapu harmonogramu przewidzianego w traktacie nicejskim z grudnia 2000 roku.
- F. Spośród państw, które wstąpiły do UE 1 maja 2004 roku najwyższy poziom dochodu narodowego *per capita* ma Słowenia.

A) - B) - C) - D) - E) - F) -

Zadanie 6. (1 pkt)

Wymień dwie cechy państwa prawa.

1.....

2.....

Zadanie 7. (1 pkt)

Jednym z najważniejszych problemów społecznych współczesnej Polski jest bezrobocie. Podaj przyczynę społeczno-gospodarczą i prawno-polityczną tego zjawiska:

a) społeczno - gospodarcza

.....
.....
.....
.....

b) prawno - polityczna

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (1 pkt)

Wyjaśnij w jednym zdaniu, na czym polega ustawodawcza inicjatywa ludowa.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (1 pkt)

Napisz, co jest zaletą, a co wadą ordynacji proporcjonalnej. Podaj po jednym przykładzie.

zaleta

.....

wada

.....

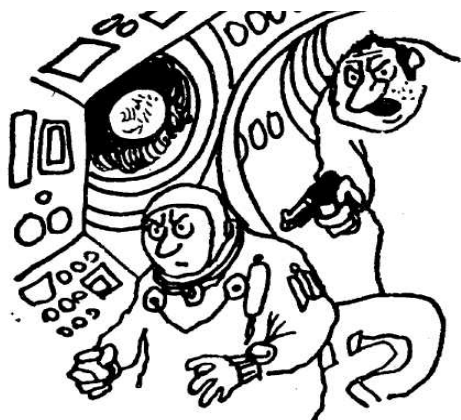
Zadanie 10. (1 pkt)

Napisz, co jest podstawową jednostką terytorialną we współczesnej Polsce.

.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Nazwij problemy współczesnego świata, które zostały przedstawione na rysunkach Szymona Kobylińskiego.

– Do innej galaktyki!!!

– Jakże tam znowu „straty”? Przecież tego się nie księguje!!

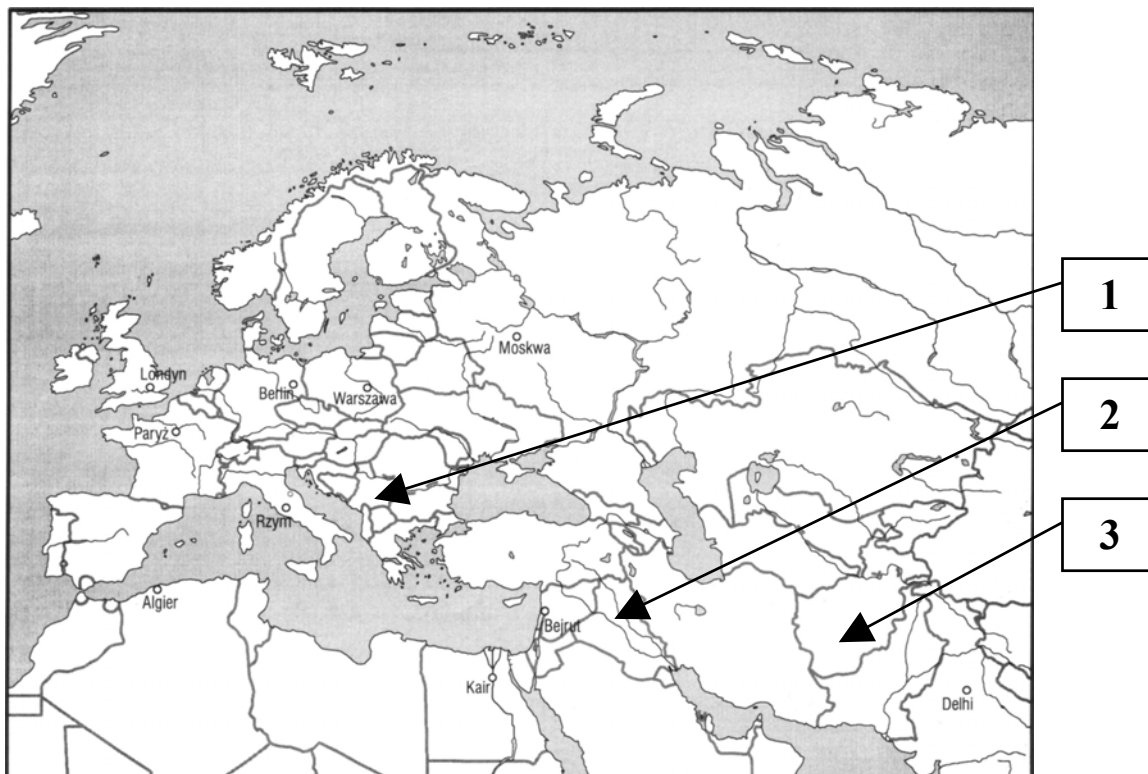
A).....

B).....

Szymon Kobyliński, *Mówiąc między nami*, 1982

Zadanie 12. (3 pkt)

Na mapie pod cyframi 1, 2 i 3 kryją się nazwy państw. Uzupełnij tabelę, wpisując odpowiednio ich nazwy oraz dopisując uczestników konfliktów, które miały miejsce na ich terytoriach po 1990 roku.

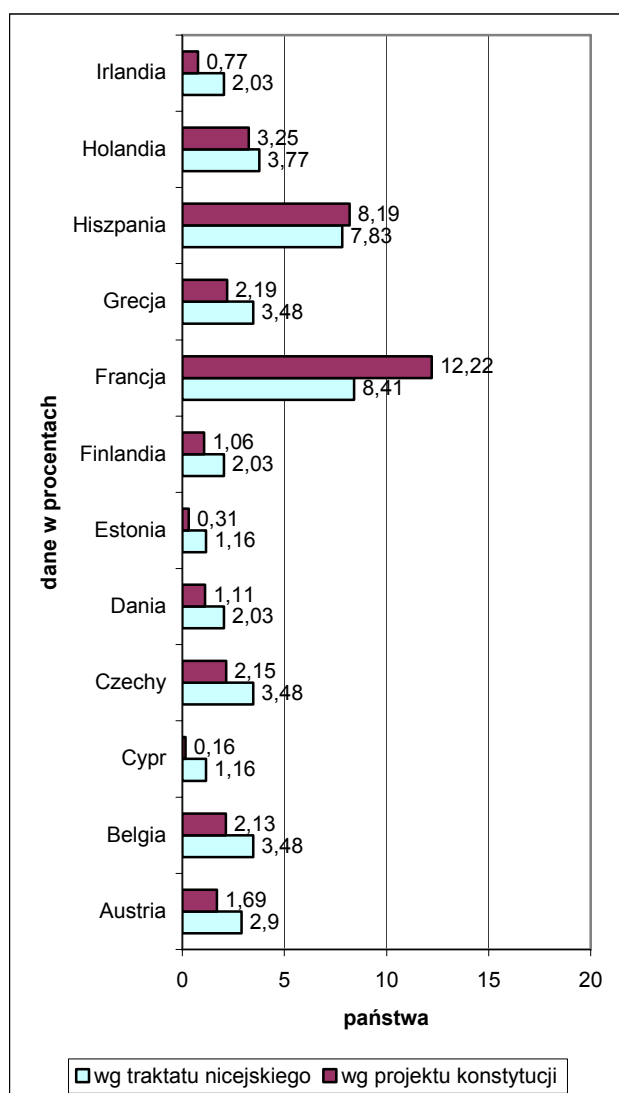

Lp.	Nazwa państwa	Strony konfliktu
1.		
2.		
3.		

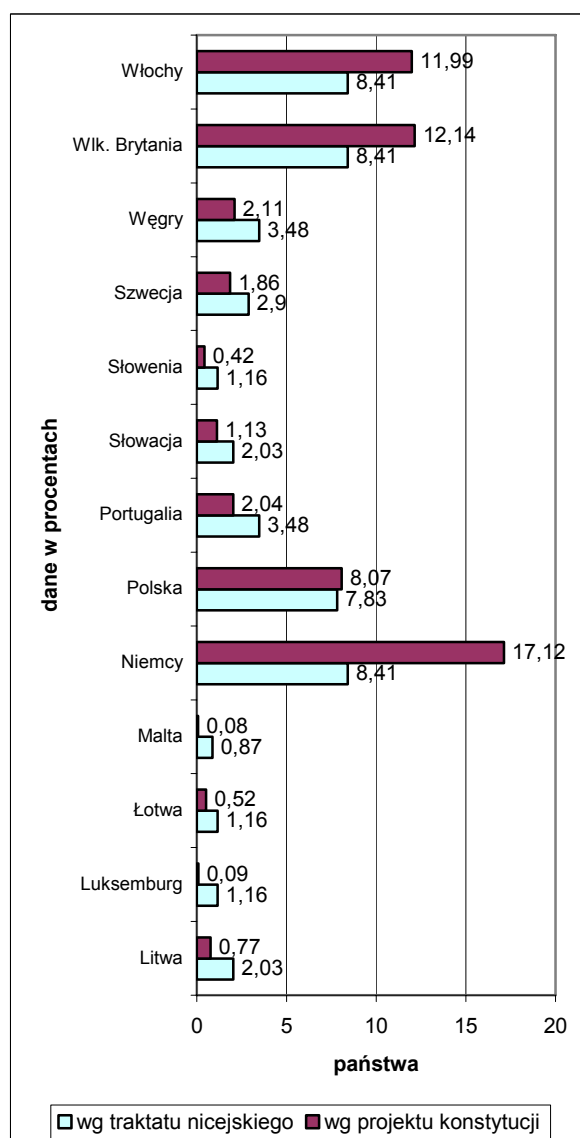
Zadanie 13. (2 pkt)

Niżej zamieszczone zostały wykresy zawierające dane dotyczące podziału liczby głosów (w procentach) w Radzie Unii Europejskiej według traktatu nicejskiego (2002 r.) oraz według projektu Konstytucji UE (2003 r.). Wykorzystując zamieszczone poniżej dane, wykonaj polecenie.

Kto ile może: Nicea kontra Konstytucja

Źródło: „Gazeta Wyborcza” z 29.09.2003 r.

Napisz, jak zmieniłaby się siła głosu Polski według traktatu nicejskiego i projektu Konstytucji UE oraz wyjaśnij, dlaczego rząd tak stanowczo bronił ustaleń z Nicei.

A. Zmiana siły głosu Polski -

B. Wyjaśnienie -

.....

Zadanie 14. (1 pkt)

Zaznacz zdania prawdziwe lub fałszywe, wpisując odpowiednio P (prawdziwe) lub F (fałszywe) obok zamieszczonego zdania.

	Zdania	P lub F
A)	Wszczęcie postępowania cywilnego następuje po wniesieniu do sądu podania czyli pisma procesowego.	
B)	Apelacja – to prawo odwołania się od wyroku sądu pierwszej instancji.	
C)	Powód – to osoba, która wszczyna proces karny przez wniesienie powództwa do sądu.	
D)	Pozwany – to przeciwnik procesowy powoda.	
E)	Kasacja – to odwołanie się od orzeczenia sądu I lub II instancji do sądu apelacyjnego.	

Zadanie 15 (1 pkt)

Do charakterystyki postaw określających stosunek do narodu dopisz w odpowiednim miejscu ich nazwy.

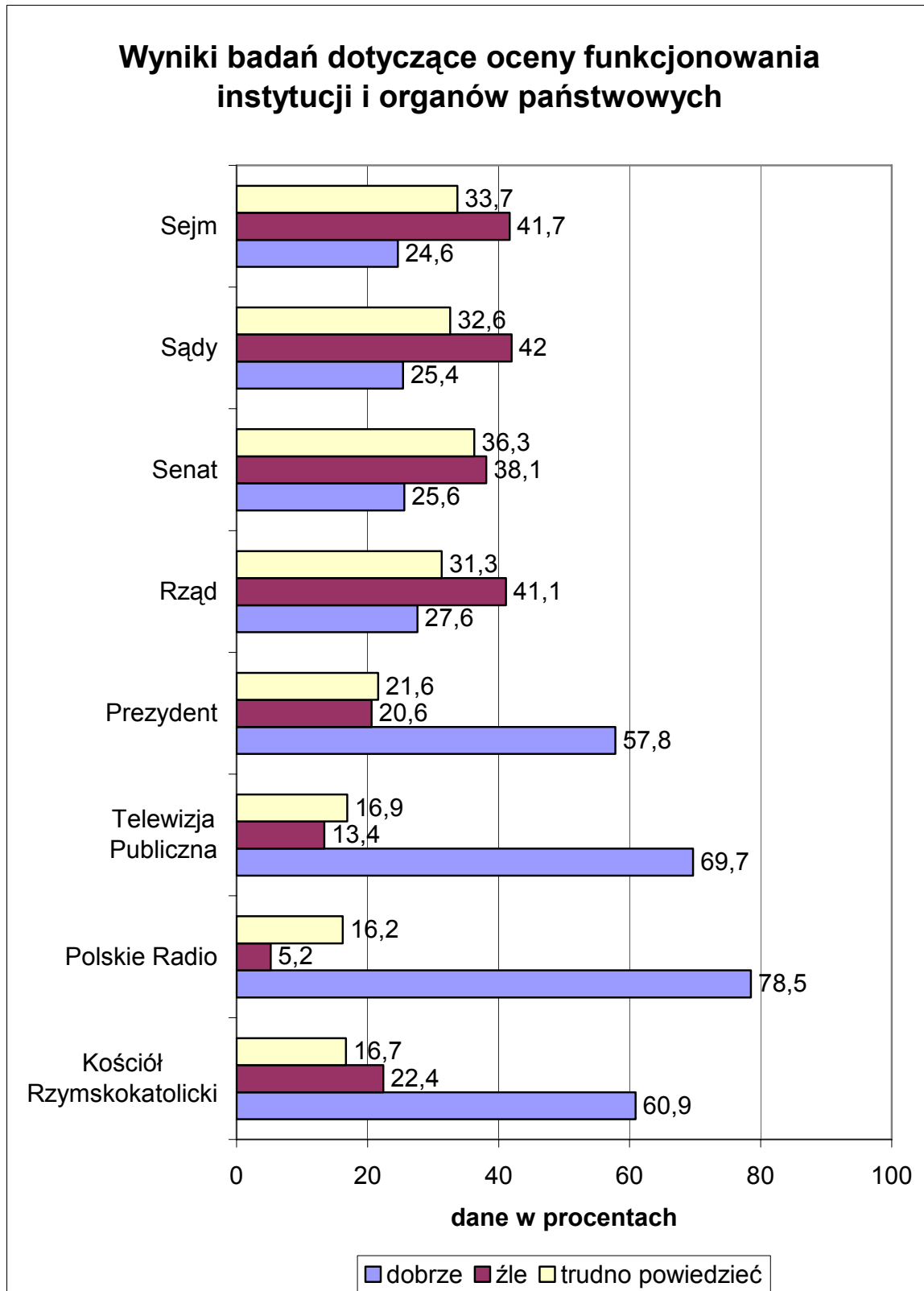
Charakterystyka	Postawa
A. <i>Poszanowanie i umiłowanie ojczyzny, stawianie dobra kraju ponad interes osobisty połączone z szacunkiem dla innych narodów i kultur.</i>	
B. <i>Przekonanie, że wartością nadrzędną jest własny naród. W zależności od sytuacji politycznej i historycznej może służyć do osiągnięcia dobrych lub złych celów.</i>	
C. <i>Bezkrytyczny stosunek do własnego narodu, niedostrzeganie jego wad i wyolbrzymianie zalet. Pogarda lub nienawiść do innych narodów.</i>	
D. <i>Uznanie, że ojczyzną człowieka jest cały świat. Bierny stosunek do tradycji, kultury i interesów własnego narodu, brak poczucia współodpowiedzialności za jego losy.</i>	

Część II

Analiza źródeł

Zadanie 16. (2pkt)

Na podstawie przedstawionych danych wykonaj polecenie zamieszczone na następnej stronie.

Źródło: Badanie CBOS (2002 r.)

A. Wśród wyżej wskazanych organów władzy państwowej wskaż ten, który uzyskał najwięcej pozytywnych ocen i ten, który uzyskał ich najmniej:

najwięcej	
najmniej	

B. Wymień wszystkie instytucje, w przypadku których oceny pozytywne przeważały nad negatywnymi.

.....

.....

.....

Zadanie 17. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i na jego podstawie wykonaj polecenie.

Czy sprawiedliwość wystarcza?

„Trudno nie stwierdzić, że w świecie współczesnym zostało rozbudzone na wielką skalę *poczucie sprawiedliwości*. Z pewnością też ono jeszcze bardziej uwydatnia to wszystko, co ze sprawiedliwością jest sprzeczne zarówno w stosunkach między ludźmi, pomiędzy grupami społecznymi czy ‘klasami’, jak też pomiędzy poszczególnymi narodami, państwami, wreszcie systemami politycznymi, czy też całymi tak zwanymi światami. Ów głęboki i wieloraki nurt, u podstaw którego świadomość współczesnych ludzi postawiła sprawiedliwość, świadczy o etycznym charakterze owych napięć i zmagających się sił, które przenikają świat. [...]

Trudno wszakże nie zauważyć, iż bardzo często *programy, które biorą początek w idei sprawiedliwości*, które mają służyć jej urzeczywistnieniu we współzyciu ludzi, ludzkich grup i społeczeństw, *ulegają w praktyce wypaczeniu*. Chociaż więc w dalszym ciągu na tę samą ideę sprawiedliwości się powołują, doświadczenie wskazuje na to, że nad sprawiedliwością wzięły górę inne negatywne siły, takie jak zawziętość, nienawiść czy nawet okrucieństwo. Wówczas chęć zniszczenia przeciwnika, narzucenia mu całkowitej zależności, ograniczenia jego wolności, staje się istotnym motywem działania; jest to sprzeczne z istotą sprawiedliwości, która sama z siebie zmierza do ustalenia równości i prawidłowego podziału pomiędzy partnerami sporu. Ten rodzaj nadużycia samej idei sprawiedliwości oraz praktycznego jej wypaczenia świadczy o tym, jak *dalekie od sprawiedliwości* może stać się działanie ludzkie, nawet jeśli podjęte jest w imię sprawiedliwości. [...]

Doświadczenie przeszłości i współczesności wskazuje na to, że sprawiedliwość sama nie wystarcza, że – co więcej – może doprowadzić do zaprzeczenia i zniweczenia samej siebie, jeśli nie dopuści do kształtowania życia ludzkiego w różnych jego wymiarach *owej głębszej mocy, jaką jest miłość*. To przecież doświadczenie dziejowe pozwoliło, między innymi, na sformułowanie twierdzenia: *summum ius – summa iniuria* (najwyższe prawo – najwyższym bezprawiem). Twierdzenie to nie deprecjonuje sprawiedliwości, nie pomniejsza znaczenia porządku na niej budowanego, wskazuje tylko w innym aspekcie na tę samą potrzebę sięgania do głębszych jeszcze sił ducha, które warunkują porządek sprawiedliwości.

Źródło: Jan Paweł II, *Encyklika Dives in misericordia*, pkt 12.

Na postawione w tytule tekstu pytanie autor odpowiada: „sprawiedliwość sama nie wystarczy”. Dlaczego? Odpowiedz na pytanie, formułując na podstawie tekstu dwa argumenty.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (3 pkt)

Na podstawie zamieszczonego tekstu wykonaj polecenie.

Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy

Tytuł I
Definicja i cele Unii

Artykuł I-2. Wartości Unii

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawa, jak również poszanowania praw człowieka, w tym osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

Artykuł I-5. Stosunki między Unią a Państwami Członkowskimi

1. Unia szanuje równość Państw Członkowskich wobec Konstytucji, jak również ich tożsamość narodową, nierozzerwalnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi, w tym w odniesieniu do samorządu lokalnego i regionalnego. Szanuje podstawowe funkcje państwa, w tym mające na celu zapewnienie jego integralności terytorialnej, utrzymanie porządku publicznego oraz ochronę bezpieczeństwa narodowego. [...]

Tytuł III
Kompetencje Unii

Art. I-11. Zasady podstawowe

[...] 3. Zgodnie z zasadą pomocniczości, Unia w dziedzinach, które nie należą do jej wyłącznej kompetencji, podejmuje działania tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele zamierzonego działania nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym oraz lokalnym, jeśli ze względu na rozmiary lub skutki proponowanego działania możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii.

4. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, zakres i forma działania Unii nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów Konstytucji. [...]

Wyjaśnij, jakie założenia leżą u podstaw zasady pomocniczości i zasady proporcjonalności działania Unii Europejskiej w odniesieniu do Państw Członkowskich.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. (1 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenie.

Czyje cele, które wartości

„Konkretna wizja kształtu relacji między obywatelami nakłada na władzę publiczną określone ograniczenia odnośnie motywów regulacji. Wyraża je tytułowy dylemat: czyje cele i które wartości mają być przez prawo realizowane i zabezpieczone, decydujący dla rozstrzygnięcia o kształcie i granicach dopuszczalnej instrumentalizacji prawa. Spór ten można sprowadzić do dyskusji dotyczącej trzech zasad, sformułowanych pierwotnie przez J.S. Milla. Stosownie do pierwszej z nich, wolność jednostki może być ograniczona wówczas, gdy ta swym zachowaniem wyrządza krzywdę innym (tzw. zasada krzywdy). Należy ją rozumieć jako zasadę oderwaną w maksymalnie możliwy sposób od wartościowania. Dwie następne to zasada prawnego moralizmu i paternalizmu. Ich całkowite zanegowanie będzie oznaczało zakaz udziału państwa odpowiednio: w kształtowaniu wśród obywateli przekonań światopoglądowych, etycznych lub religijnych (np. o niemoralności bigamii) oraz nakazaniu obywatelom czegokolwiek, co byłoby konieczne ze względu na ich własne dobro (przejawia się to np. w potencjalnym braku obowiązku zapinania pasów bezpieczeństwa lub zakazu zażywania narkotyków). Każda z tych zasad stanowi w istocie płaszczyznę, na której w określonej społeczności balansuje się rolę wartości indywidualnych ze wspólnotowymi. Nawet w skrajnie liberalnej społeczności zajdzie potrzeba ochrony porządku, bezpieczeństwa i własności – a zatem konieczność zgody na zasadę krzywdy i częściowej zgody na zasadę prawnego moralizmu (w postaci kształtowania przekonania o wartości własności prywatnej, wolności jednostki w sprawach moralnych itp.), jako podstawy ograniczenia całkowitej wolności jednostki.

Dopuszczalność motywów regulacji i zakresu instrumentalnego posługiwania się prawem zależy – jak widać – od konkretnej decyzji na obowiązujący nas wszystkich ideał etyczny. Gdyby ze względu na wspomniane wspólnotowe dążenia liberalnych społeczeństw współczesnych zgodzić się zatem na zaproponowaną kompromisową wizję kształtowania stosunków między ludźmi, będzie można posłużyć się prawem dla gwarantowania autonomii, wolności i prywatności, ujętych w schemat pluralizmu i wzajemnego szacunku. Procedura realizowania tego kształtu społeczeństwa nada prawu potrzebną legitymizację, przy czym konkretne rozwiązania prawne i sposób wykładni przepisów będą musiały przejść test krytycznej oceny moralnej, zwłaszcza pod kątem praw człowieka oraz wartości dla prawa wewnętrznych – celowości, uczciwości, sprawiedliwości, słuszności itp. W ten sposób, tworzenie prawa stało się tam również instrumentem wypełnienia obowiązku, na który wskazuje Ronald Dworkin, mówiąc, że «rządzący muszą traktować obywateli z respektem i szacunkiem».

Źródło: M. Królikowski, *Czyje cele, które wartości*, „Rzeczpospolita” nr 83, 08.04.2003 r.

Podaj interpretację pojęcia dobra wspólnego według jednej z zasad ograniczania wolności jednostki w społeczeństwie.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 20. (2 pkt)

Przeczytaj zamieszczone teksty i na ich podstawie wykonaj polecenie.

„Partie – pozbawione etosu, bez tradycji, skupione na własnej rywalizacji – pozmieniały się na wyższych szczeblach władzy w grupy wielkich interesów, a w biura pośrednictwa pracy na szczeblach niskich. Polskie partie stały się organizacjami partyzanckimi: nie mają stałych garnizonów, strategii, zaplecza, regulaminów, nastawione są na improwizowane ataki i obronę. Oddziałom wystarczy jakiś jeden prosty znak identyfikacji, osoba lidera, hasło, wspólne doświadczenia. Celem akcji jest zajęcie instytucji publicznych i opanowanie miejscowej ludności.[...] Tym też można tłumaczyć niezwykle silną personifikację polskiej polityki, a raczej jej witryn. To liderzy (dowódcy) partyjni dają twarz swoim partiom, to z nimi wyborcy, a raczej respondenci kojarzą partyjne szyldy, hasła i zawołania, łatwiej identyfikują swoje sympatie i antypatie. Z jednej strony, więc silne pozycje przywódców w ich partiach są oznaką słabości tychże partii, z drugiej są oznaką niedowładów całego systemu politycznego, którego znakami identyfikacyjnymi są namaszczeni liderzy i wodzowie, a nie treści i sensy polityczne [...] Są wielorakie koszty takiej polityki. Odrywa się ona od rzeczywistości, od życia, realizuje się w permanentnej walce, o miejsca w parlamencie przede wszystkim, metodami najbardziej skutecznymi, czyli medialnymi i sondażowymi. Robi się w ten sposób coraz bardziej cyniczna, zwłaszcza od 2001 r. Można zaryzykować taką tezę, że w pierwszym okresie, w latach 1989-1993, polska polityka była w największym stopniu misyjna, podporządkowana wielkim celom i służąca bardzo udatnie wielkiej reformie i przemianie. Później weszła ona w fazę pragmatyczną, co zapewne było wymogiem czasu i warunków. Niestety, od połowy kadencji AWS, a już zdecydowanie po zwycięstwie Leszka Millera, przemieniła się w politykę cyniczną, w której cele zostały podporządkowane instrumentom i socjotechnice – z opłakanymi skutkami i nie bez chętnego udziału w tego rodzaju polityce opozycji. Istniejąca geografia polityczna nijak nie pasuje do geografii problemów Polski i jej obywateli”.

Źródło: J. Paradowska, J. Baczyński, *Wyborcy bez wyboru*, „Polityka”, 17 (2449), 2004, s. 3-8.

„Sądząc z wyniku wyborów nastąpiło przesunięcie sympatii ideowych Polaków w kierunku wartości konserwatywnych, tradycyjnych, gdzie liczy się bezpieczeństwo, także socjalne, porządek, surowe prawo i mniejsza niż dotąd tolerancja wobec obyczajowych ekstrawagancji i mniejszości seksualnych. Okazało się, że wzorce politycznej poprawności, społeczeństwa otwartego, laickiego, nierepresyjnego, lansowane przez część wielkomiejskiej inteligencji, nie były przekonujące.

Ugrupowania postulujące swobody obyczajowe, liberalizację aborcji, rozważenie możliwości formalizacji związków homoseksualnych poniosły sromotną porażkę. Podobnie jak ci, którzy wyraźnie bronili III RP, Okrągłego Stołu, ustrojowej i gospodarczej transformacji, dotychczasowej prywatyzacji.[...] III RP odchodziła poniewierana, niemodna, schyłkowa. Na topie znalazły się rozliczenia, lustrowanie, dekomunizowanie, oskarżenia

i groźby: Jeszcze chwila, a się z wami porachujemy, obudzicie się w innej Polsce, gdzie już nie będziecie tacy mądrzy.

Nigdy dotąd wybory nie były tak silnie powiązane z atmosferą rewolucyjnego przełomu.[...] Teraz po raz pierwszy prawicowe partie szły do wyborów z postulatami całkowitego zanegowania przeszłości, wręcz unieważnienia dorobku ustrojowych przemian. I niezależnie od tego, w jakim stopniu zrealizują te obietnice, takie właśnie hasła okazały się zwycięskie. Czyli tego wyborcy oczekują, jeśli akt wyborczy ma cokolwiek znaczyć”.

Źródło: M. Janicki, W. Władyka, *Mniejszość wybrała większość*, „Polityka”, 39 (2523) 2005, s. 6-7.

Przedstaw dwa skutki kryzysu systemu partyjnego w Polsce.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Część III

Zadanie rozszerzonej wypowiedzi

Zadanie 21. (20 pkt)

Temat 1.

Skonfrontuj koncepcję programową Unii Europejskiej (wartości i relacje między UE a Państwami Członkowskimi) i zasady jej pomocniczego działania z pojęciem ojczyzny, dobra wspólnego i patriotyzmu. Uwzględnij różnorodne argumenty.

Temat 2.

Powołując się na zaprezentowane teksty źródłowe, przedstaw, jakie są cechy jawnego życia publicznego we współczesnej demokracji (omów dwie cechy). W jaki sposób mogą one pozwolić na rozwój „prywaty i tradycyjnego polskiego indywidualizmu”, a w jaki sposób w realizacji dobra wspólnego? Wymień dwa przykłady rozwiązań mogących zagwarantować to ostatnie.

W wybranej pracy wykorzystaj dwa materiały źródłowe zawarte w tym arkuszu.

Wybieram temat nr

OCENIANIE POZIOM ROZSZERZONY

Zasady oceniania:

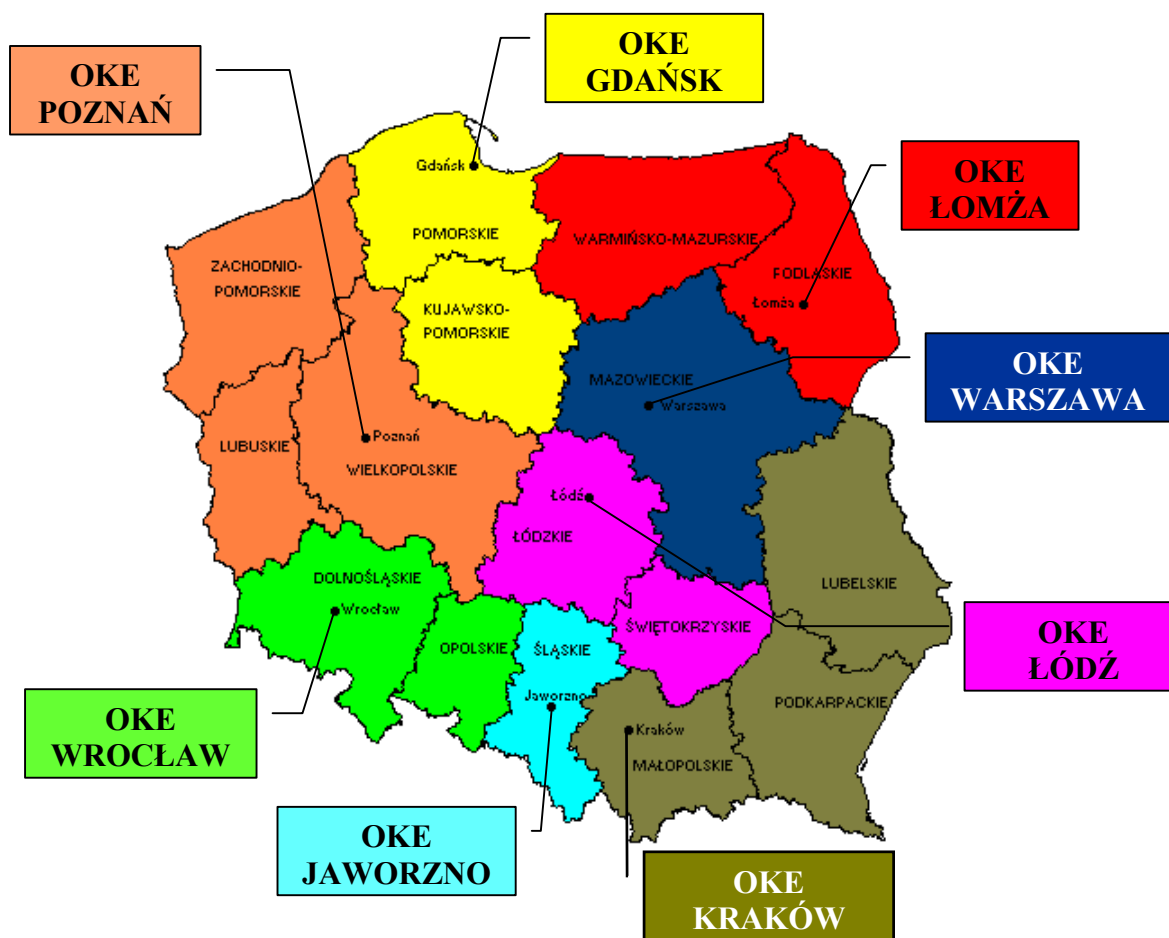
- za rozwiązanie zadań z arkusza na poziomie rozszerzonym można uzyskać maksymalnie 50 punktów [część I 20, część II 10, część III 20],
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych); uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania otwarte, oceniane w skali 0 - 1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną,
- za zadania, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi przedstawił zdający,
- jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, itp.) niż wynika z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tylko tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), ile jest wymaganych w poleceniu,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe) świadczą o zupełnym braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają logice udzielonej odpowiedzi, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów.

Zadanie	Schemat oceniania	Schemat Punktowania	
		Punkty za poszczególne części zadania	Liczba pkt za zadanie
1.	A	1 pkt	1 pkt
2.	C	1 pkt	1 pkt
3.	1 – B, 2 – D, 3 – C, 4 – A	1 pkt za uporządkowanie poprawne Premierów RP	1 pkt
4.	C	1 pkt	1 pkt
5.	A – P, B – F, C – F, D – F, E – F, F – P	1 pkt za 3 poprawne odpowiedzi, 2 pkt za 6 poprawnych odpowiedzi	2 pkt
6.	Np. • ograniczenie wolności tylko przez państwowe normy prawne • sądowa ochrona prawna		1 pkt
7.	Np. a) niedostosowanie kwalifikacji ludzi do wymogów rynku pracy b) częste zmiany przepisów prawnych	1 pkt	1 pkt
8.	prawo do złożenia parlamentowi wniosku zawierającego projekt ustawy przysługujący obywatelom, którzy zebrali wymaganą ilość podpisów	1 pkt	1 pkt
9.	Np. zaleta - lepsze odzwierciedlenie preferencji wyborców w parlamencie wada - rozcłódkowanie parlamentu	1 pkt	1 pkt

10.	gmina	1 pkt	1 pkt
11.	A – terroryzm [przestępczość] B – zanieczyszczenie [środowiska]	po 1 pkt za każdą poprawną odповідь	2 pkt
12.	1. Serbia i Czarnogóra Konflikt, np.: Serbowie - Albańczycy z Kosowa, 2. Irak konflikt, np.: reżim S. Husajna - koalicja państw [pod egidą USA lub wymienienie min. 2 państw], 3. Afganistan konflikt, np.: Talibowie - mudżahedini,	po 1 pkt za podanie nazwy państwa i stron konfliktu	3 pkt
13.	A. Przyjęcie postanowień Konstytucji UE oznaczałoby wzrost siły głosu Polski [o 0,24 punktu procentowego] [w porównaniu do ustaleń traktatu nicejskiego] B. Będzie realna groźba dyktatu najsilniejszych państw (Niemcy, Francja) przy wcześniejszej względnej równowadze)	1 pkt za prawidłowe wskazanie zmiany pozycji Polski 1 pkt za wyjaśnienie	2 pkt
14.	A) - P B) - P C) - F D) - P E) - F		1 pkt
15.	A. Patriotyzm B. Nacjonalizm C. Szowinizm D. Kosmopolityzm		1 pkt
16.	A. najwięcej – Prezydent, najmniej – Sejm; B. Polskie Radio, Telewizja publiczna, Kościół rzymskokatolicki.	1 pkt 1 pkt	2 pkt
17.	Np. 1) W imię sprawiedliwości można wyrządzić krzywdę drugiemu człowiekowi. 2) Sprawiedliwość musi współistnieć z ideą miłości, która gwarantuje poszanowanie godności człowieka.		2 pkt

18.	- poszanowanie tożsamości narodowej i podmiotowości struktur politycznych i konstytucyjnych państw członkowskich - uznanie pierwszeństwa działań struktur lokalnych i narodowych państw członkowskich przed strukturami unijnymi w dziedzinach, które nie zostały przekazane do wyłącznej kompetencji UE - ograniczenie działań podejmowanych przez UE -do zadań mających na celu realizację celów Konstytucji [UE].		3 pkt
19.	Np. - zasada krzywdy - dobro wspólne wyznacza potrzeba zagwarantowania jednostkom jak największego zakresu bezpieczeństwa i wolności osobistej	1 pkt za podanie interpretacji jednej z trzech zasad	1 pkt
20.	Zdający przedstawia skutek wynikający ze źródeł, np.: - odrywanie się polityki od życia - wzrost poparcia Polaków dla wartości tradycyjnych i konserwatywnych	po 1 pkt za każdy przykład	2 pkt
21.	Temat pierwszy	Punkty za poszczególne części zadania	Liczba pkt za zadanie
	A. Zdający konfrontuje koncepcję programową UE z pojęciem:		20 pkt
	1) ojczyzny	0-2 pkt	
	2) patriotyzmu	0-2 pkt	
	3) dobra wspólnego	0-2 pkt	
	B. Zdający konfrontuje zasadę pomocniczości działania UE z pojęciem:		
	1) ojczyzny	0-2 pkt	
	2) patriotyzmu	0-2 pkt	
	3) dobra wspólnego	0-2 pkt	
	C. Uwzględnia prawne, polityczne, gospodarcze i społeczne aspekty życia	0-4 pkt	
	D. Zdający wykorzystuje dwa materiały źródłowe	0-2 pkt	
	E. Praca spójna kompozycyjnie	0-1 pkt	
F. Stosowanie właściwej terminologii	0-1 pkt		
Temat drugi			
	A. Zdający przedstawia (omawia) dwie cechy jawnego życia publicznego we współczesnej demokracji	0-4 pkt 0-2 pkt za każdą cechę	20 pkt
	B. Zdający określa wpływ cech jawnego życia publicznego na rozwój „prywatny i tradycyjnego polskiego indywidualizmu”	0-4 pkt 0-2 pkt za określenia wpływu każdej cechy	

	C. Zdający określa wpływ cech jawnego życia publicznego na realizację dobra wspólnego	0-4 pkt 0-2 pkt za określenia wpływu każdej cechy	
	D. Zdający wymienia dwa przykłady rozwiązań mogących zagwarantować realizację dobra	0-4 pkt 0-2 pkt za każde rozwiązanie	
	E. Zdający wykorzystuje dwa materiały źródłowe	0-2 pkt 0-1 pkt za wykorzystanie każdego źródła	
	F. Praca spójna kompozycyjnie	0-1 pkt	
	G. Stosowanie właściwej terminologii	0-1 pkt	

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Łucka 11, 00-842 Warszawa
tel. 022 656 38 00, fax 022 656 37 57
www.cke.edu.pl ckesekr@cke.edu.pl

OKE Gdańsk

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk,
tel. (0-58) 320 55 90, fax. 320 55 91
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

OKE Łódź

ul. Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. (0-42) 634 91 33 s: 664 80 50/51/52
fax. 634 91 54
www.komisja.pl komisja@komisja.pl

OKE Jaworzno

ul. Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. (0-32) 616 33 99 w.101
fax. 616 33 99 w.108, www.oke.jaw.pl
oke@oke.jaw.pl

OKE Poznań

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. (0-61) 852 13 07, 852 13 12, fax. 852 14 41
www.oke.poznan.pl
sekretariat@oke.poznan.pl

OKE Kraków

al. F. Focha 39, 30-119 Kraków
tel. (0-12) 618 12 01/02/03, fax. 427 28 45
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

OKE Warszawa

ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
tel. (0-22) 457 03 35, fax. 457 03 45
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

OKE Łomża

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
Tel/fax. (0-86) 216 44 95
www.okelomza.com
sekretariat@oke.lomza.com

OKE Wrocław

ul. Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. sek. (0-71) 785 18 52, fax. 785 18 73
www.oke.wroc.pl sekret@oke.wroc.pl